

Archeologienota

Gent, Muinkkaai 59

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Gent, Muinkkaai 59 Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur

Lien Van der Dooren

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2020-0255

Plaats en datum

Gent, 12 maart 2020

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1372
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Juridisch kader en onderzoektraject	2
1.3	Aanleiding	3
1.4	Huidige situatie en geplande werken	3
1.4.1	Huidige situatie	3
1.4.2	Geplande werken en bodemingrepen	7
1.5	Randvoorwaarden	8
2	Bureauonderzoek	9
2.1	Werkwijze en strategie	9
2.1.1	Onderzoeksdoelstelling	9
2.1.2	Onderzoeksvragen	9
2.1.3	Methoden en technieken	9
2.2	Assessment	11
2.2.1	Landschappelijk kader	11
2.2.2	Historisch kader	21
2.2.3	Cartografische bronnen	26
2.2.4	Archeologisch kader	35
2.3	Synthese onderzoeksresultaten	38
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	38
2.3.2	Archeologische verwachting.....	39
2.3.3	Syntheseplan	39
2.4	Besluit	41
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering	41
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	41
3	Samenvatting.....	42
4	Lijsten.....	43
4.1	Figurenlijst.....	43
4.2	Plannenlijst.....	43
4.3	Tabellenlijst	44
5	Bibliografie	45
6	Bijlagen	47
6.1	Advies Dienst Stadsarcheologie Gent	47

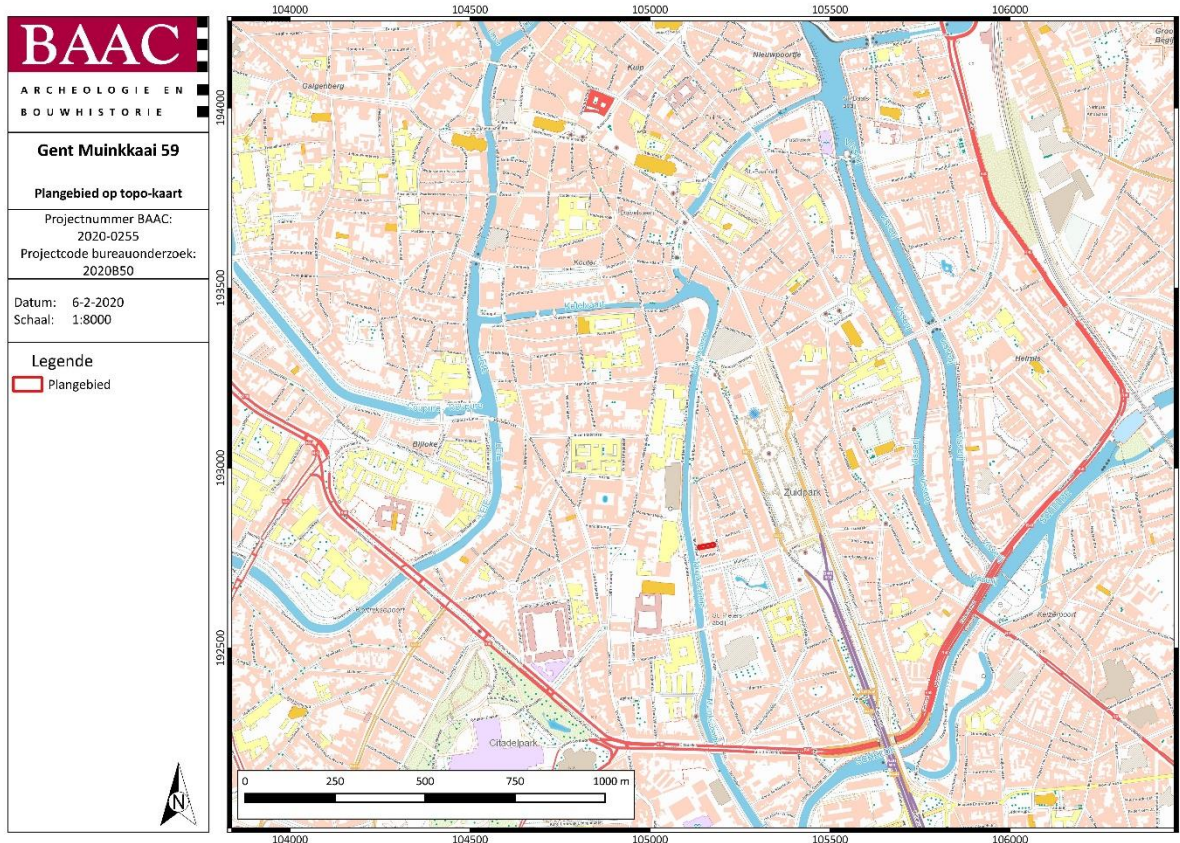
Foto voorpagina: Voorgevel bestaande woning¹

¹ Onroerend Erfgoed 2020 ID:392598

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Gent, Muinkkaai 59		
Ligging	Muinkkaai 59 (Gent), Gent, Oost-Vlaanderen		
Kadaster	GENT AFD 4 SECTIE D Perceel: 2713P2		
Coördinaten	Noordwest:	x: 105133.686	y: 192783.199
	Noordoost:	x: 105178.378	y: 192791.616
	Zuidwest:	x: 105135.089	y: 192775.116
	Zuidoost:	x: 105180.115	y: 192783.466
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0255		
Bureauonderzoek	Projectcode	2020B50	
	Erkende archeoloog	Lien Van der Dooren (Erkenningsnummer: 2019/00016)	
	Betrokken actoren	Lien Van der Dooren (archeoloog) Robrecht Vanoverbeke (archeoloog)	
	Betrokken derden	Dienst Stadsarcheologie Gent (Geert Vermeiren en Marie Anne Bru)	

Plan 1: Plangebied op topografische kaart² (digitaal; 1:10.000; 06.02.2020)

² AGIV 2020d

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)³ (digitaal; 1:250; 06.02.2020)

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde

³ AGIV 2020b

uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. De verkaveling zelf is geen directe ingreep in de bodem, maar de geplande werkzaamheden die in navolging van de verkaveling zullen worden uitgevoerd, impliceren een volledige verstoring van het bodemarchief. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Gent, Muinkkaai 59* bedraagt ca. 380 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt binnen een archeologisch vastgestelde zone, nl. de historische stadskern van Gent. Het valt verder ook binnen de bufferzone van Unesco werelderfgoed. Het plangebied komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).⁴ Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermde onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Het plangebied ligt volgens het gewestplan in woongebied. Aangezien de totale oppervlakte van de bodemingreep 300 m² of meer bedraagt en het terrein gelegen is binnen een archeologische zone, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de verkavelingsaanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

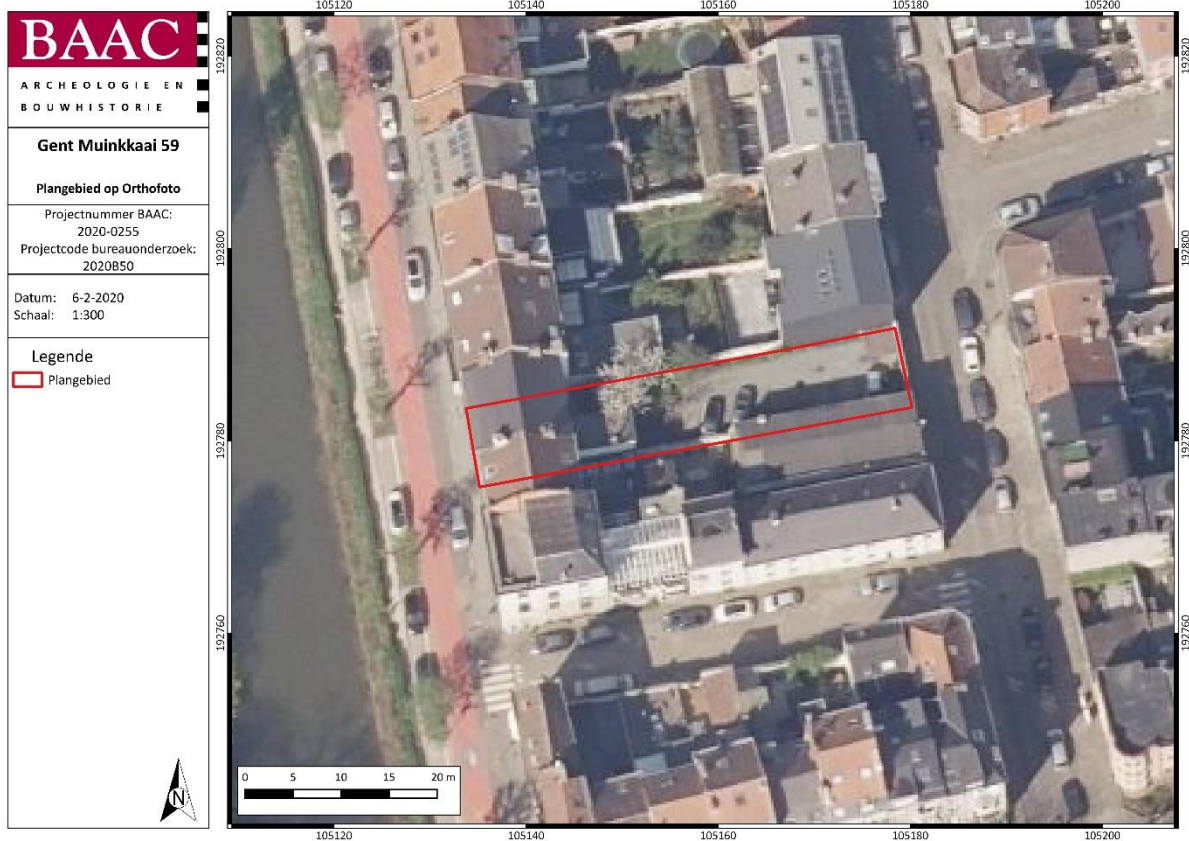
1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied *Gent, Muinkkaai 59* situeert zich tussen de Muinkkaai en de Hertstraat (zie Plan 2). De voorgevel aan de Muinkkaai telt vier traveeën, de achtergevel van de woning telt er drie. Tegen de achtergevel werd een bijgebouw aangebouwd tijdens een latere fase (ca. 20 m²). De achtergevel van het perceel bestaat uit een losse muur met garagepoort. (zie Plan 3, Figuur 2 en Figuur 3). De woning telt drie verdiepingen en is onderkelderd (Figuur 3 en Figuur 4). De kelderverdieping bestaat aan de voorzijde van het huis uit twee kruipruimtes, achteraan het huis betreft het één grote kelderruimte. In totaal heeft de kelder een oppervlakte van ca. 87 m² en is deze minstens 177 cm diep (zonder vloerplaat en funderingen meegerekend) (zie Plan 4). Het achtererf wordt gekenmerkt door verharding (ca. 272 m²). In welke mate het bijgebouw en de verharding verstoringen hebben teweeg gebracht in de bodemopbouw kon niet worden afgeleid op basis van de voorhanden plannen.

⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020a.

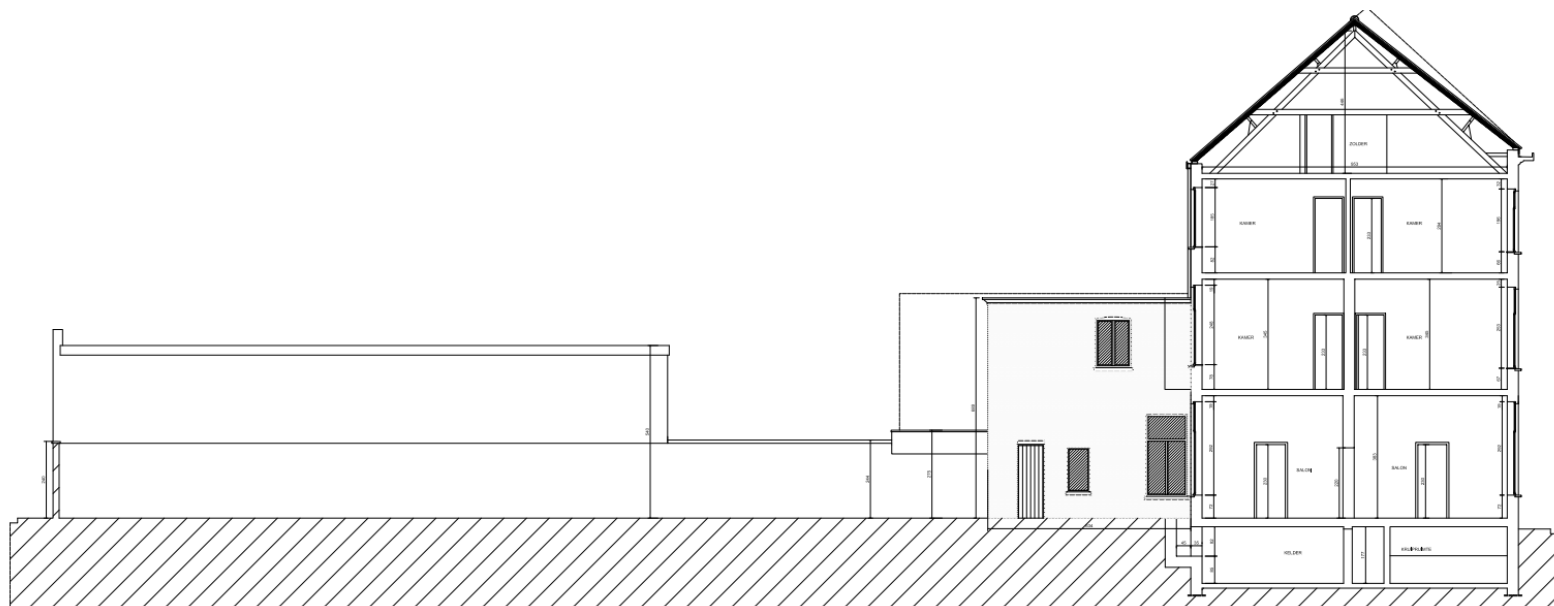

Figuur 1: Voorgevel en achtegevel van het plangebied⁵

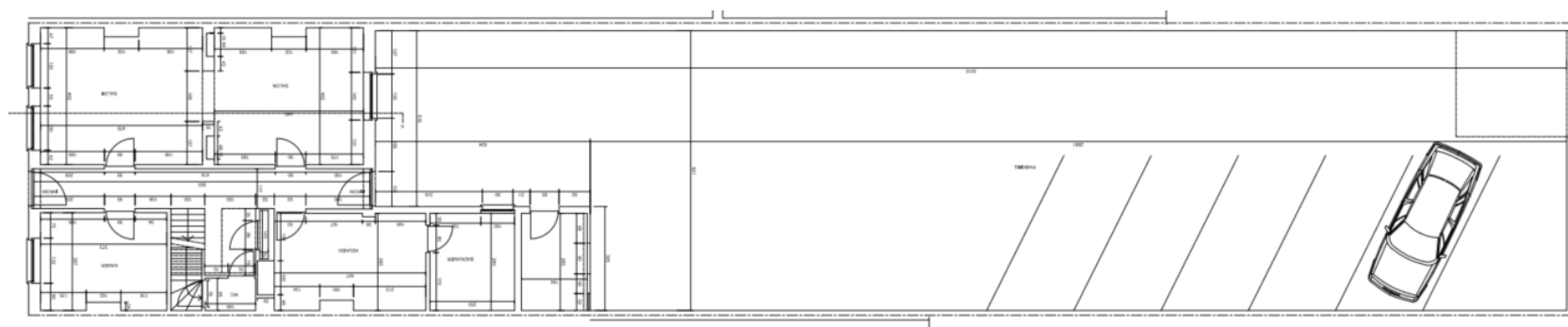

Plan 3: PLangebied weergegeven op orthofoto (Digitaal; 1:1; 06.2.2020)

⁵ GOOGLE 2019

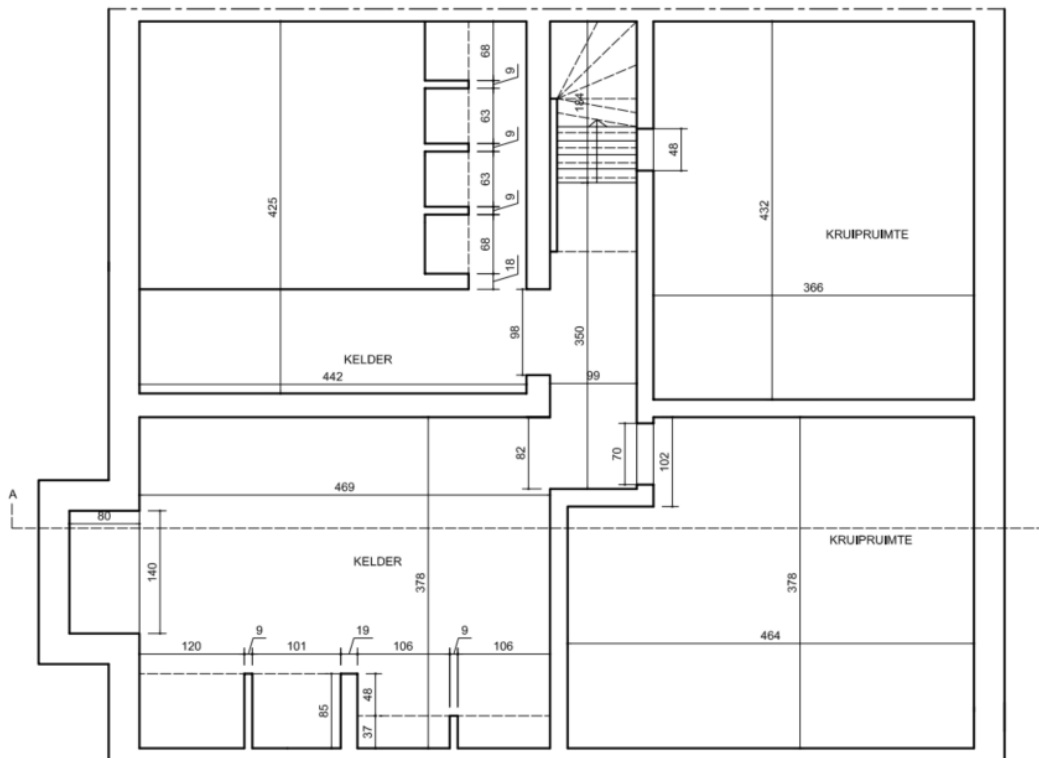
Figuur 2: Doorsnede bestaande bebouwing⁶

Figuur 3: Grondplan bestaande bebouwing⁷

⁶ Plannen verkregen via initiatiefnemer, originelen werden opgenomen als bijlage.

⁷ Plannen verkregen via initiatiefnemer, originelen werden opgenomen als bijlage.

Figuur 4: Grondplan kelderverdieping⁸ (Rechterszijde situeert zich langsheen de Muinkkaai)

Plan 4: Plangebied met aanduiding van de bestaande toestand op GRB⁹ (digitaal, 1:1, 06.02.2020)

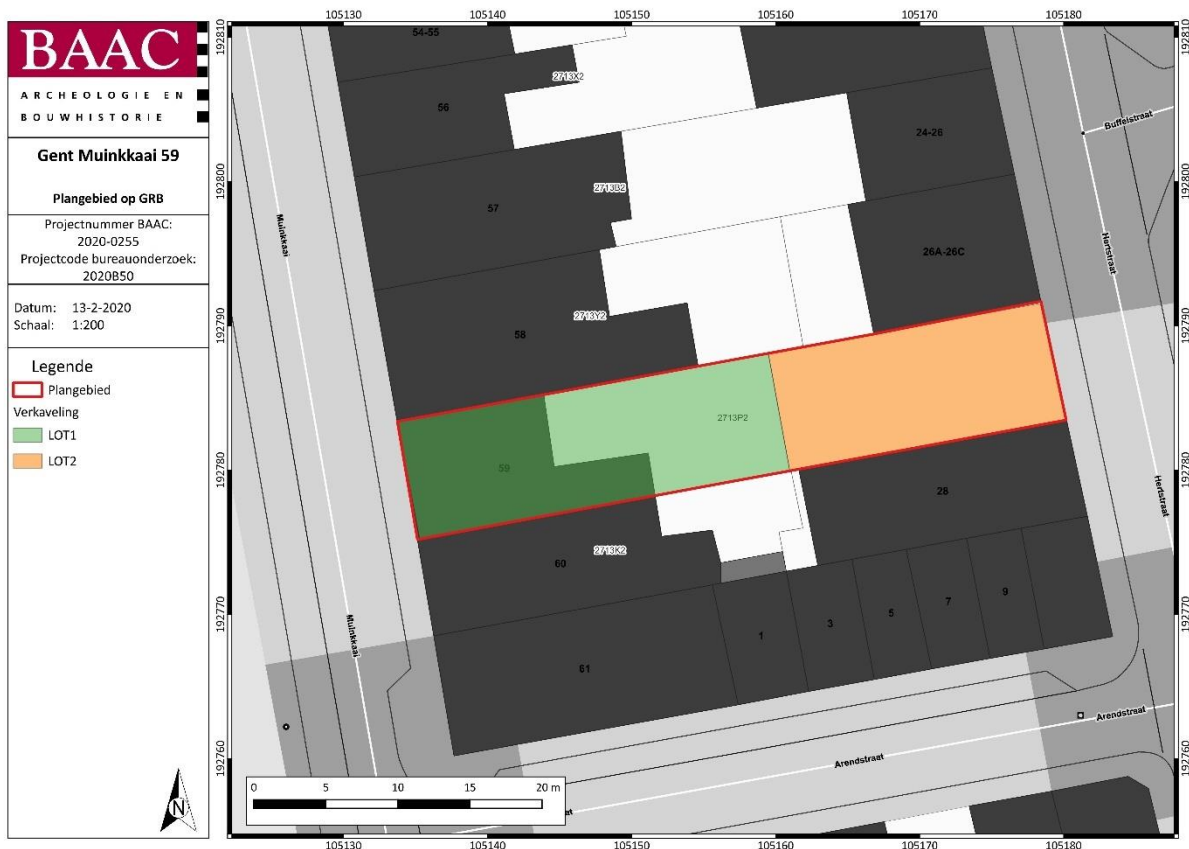
⁸ Plannen verkregen via initiatiefnemer, originelen werden opgenomen als bijlage.

⁹ AGIV 2020b

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein een verkaveling. Het volledige terrein (ca. 380 m²) wordt verdeeld over twee kavels: LOT1 (ca. 220 m²) en LOT2 (ca. 160 m²), zie Plan 5. Ter hoogte van LOT1 worden enkel renovatiewerkzaamheden gepland van de bestaande woningbouw. Er wordt dus niet voorzien in bijkomende woningbouw of het oprichten van constructies. Ter hoogte van LOT2 worden wel werkzaamheden uitgevoerd met het oog op het bouwrijp maken van de verkaveling, deze kavel wordt verkocht met het oog op woningbouw en/of het oprichten van enige constructies. Volgens Art 5.4.2, 2° van het Onroerenderfgoed Decreet *“dient enkel rekening gehouden te worden met de terreinen waarop werken uitgevoerd worden met het oog op het bouwrijp maken van de verkaveling en met de oppervlakte van de kavels die verkocht en verhuurd zullen worden voor meer dan negen jaar, waarop een recht van erfpacht of opstal gevestigd zal worden of waarvoor een van die overdrachtsvormen aangeboden zal worden, zulks met het oog op woningbouw of de oprichting van constructies”*¹⁰ Bijgevolg dienen de geplande werkzaamheden ter hoogte van LOT1 niet in rekening gebracht worden bij de impactbepaling van het plangebied.

Plan 5: Plangebied met aanduidingen van verkaveling weergegeven op GRB¹¹ (Digitaal, 1:250, 13.02.2020)

¹⁰ <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023317.html#H1062467>

¹¹ AGIV 2020b

Impactbepaling:

De impactbepaling heeft alleen betrekking op LOT2 (zie Plan 5). Omdat de geplande ingrepen nog niet gekend zijn, wordt uitgegaan van een volledige verstoring ter hoogte van de onderzoekszone die ca. 160 m² bedraagt.

1.5 Randvoorwaarden

Niet van toepassing

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken. Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.¹² Er werden bijkomend ook figuratieve afbeeldingen en kaarten van Gent opgenomen

in de historische en cartografische studie.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Stadsplan van Gent door Jacob Van Deventer (1559)
- Civitas Orbis Terrarum van Hogenberg & Braun (1572)
- Stadsplan van Gent door Sanderus (1641)
- Ferrariskaart
- Kaart van Roothaese (1829)
- Primitief kadaster (1834)
- Vandermaelenkaart
- Kaart van Gevaert & Vanimpe (1878)
- Kaart van Brunon J. Saurel (1878)

De resultaten van de archeologienota voor *Gent, Muinkkaai 59* werden teruggekoppeld naar de Dienst Stadsarcheologie Gent. Hun advies werd opgenomen ter bijlage. Dit advies zal uiteindelijk afwijken van het advies van BAAC Vlaanderen dat wordt opgenomen in het Programma van Maatregelen. Dit omdat door de Dienst Stadsarcheologie geen opsplitsing werd gemaakt in zones volgens het hierboven reeds vernoemde artikel uit het Onroerend erfgoeddecreet. Daarnaast werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

¹² CARTESIUS 2020

2.2 Assessment

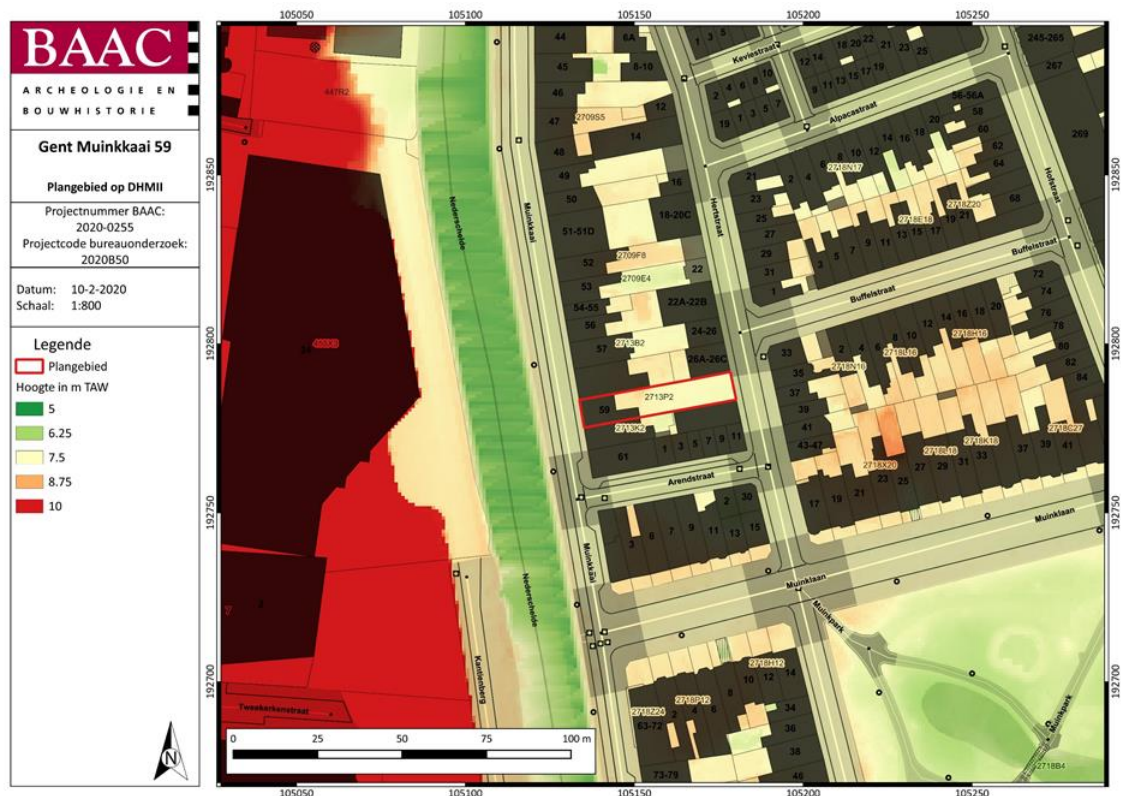
In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

Topografische situering

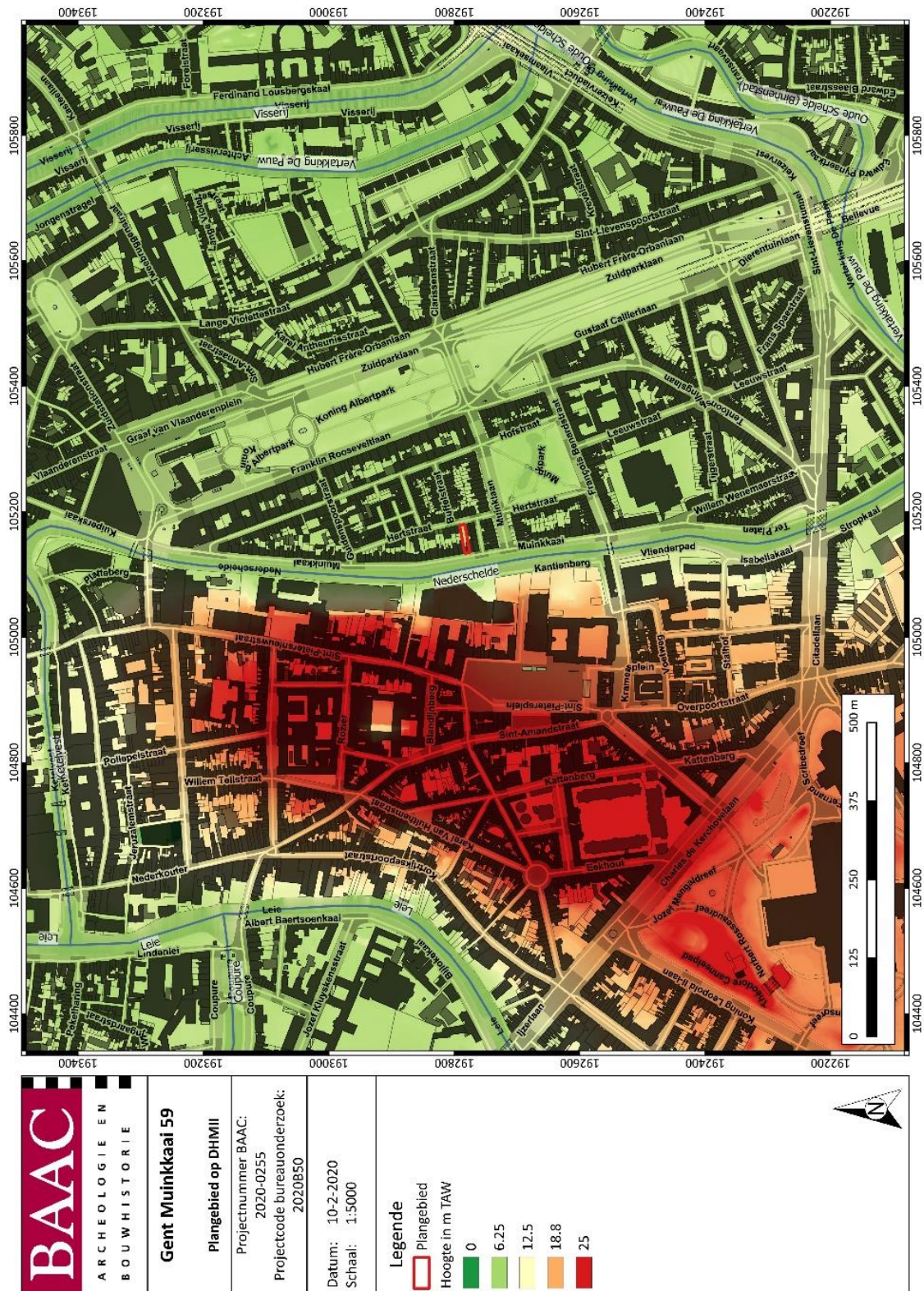
De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1 en Plan 2. Het plangebied *Gent, Muinkkaai 59* is gelegen tussen de Muinkkaai en de Hertstraat. De Muinkkaai loopt parallel met de Nederschelde. Ten westen van de Nederschelde bevindt zich de site van de Sint-Pietersabdij ter hoogte van de Blandijnberg. Ten oosten en zuidoosten van het plangebied bevindt zich de voormalige Gentse zoo waarvan de straatnamen rondom het plangebied en het Muinkpark stille getuigen zijn. Het plangebied situeert zich ten zuiden van het historisch centrum van de stad. De directe omgeving van het plangebied werd pas vanaf de 19de eeuw verstedelikt.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 23,51 en 5,98 m + TAW (zie Plan 7). Het hoogste punt maakt deel uit van de Blandijnberg, het laagste punt is de Nederschelde. Het plangebied zelf bevindt zich tussen 7,46 en 7,78 m + TAW (zie Plan 6). De Nederschelde is het deel van de Schelde die doorheen de Gentse binnenstad vloeit, tussen de Ketelvaart en de Portus Ganda, waar vroeger de Leie en Schelde samenvloeiden. De Leie stroomt ten westen van de Blandijnberg.

Plan 6: Plangebied op het DHM¹³ (digitaal; 1:1; 10.02.20)

¹³ AGIV 2020a

Plan 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)¹⁴ met waterwegen (digitaal; 1:1; 10.02.2020)

¹⁴ AGIV 2020a

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht bevindt (het centrum van) Gent, en zo ook het plangebied, zich binnen de Noordwest-Europese laagvlakte en is gelegen in de nabijheid van de samenvloeiing van de Leie en de Schelde.¹⁵ Deze Noordwest-Europese laagvlakte is een uitgestrekt gebied met verre horizonten, een laag reliëf en een dicht net van waterlopen waarvan de belangrijkste in de Noordzee uitmonden. De twee voornaamste rivieren, de Schelde en de Leie, die in Gent samenkomen, bepalen het lage en waterrijke landschap van Zandig Vlaanderen. De riviervalleien wisselen af met zandige hoogten die zelden hoger reiken dan 15 m boven de zeespiegel. De hoogste top, met een hoogte van 29,10 m, is de Blandijnberg. Deze verheffing is een getuigenheuvel uit het tertiair en bevindt zich op de plaats waar de Leie en Schelde elkaar het dichtst naderen.¹⁶ De voet van deze heuvel bevindt zich net ten westen van het plangebied. De gunstige situatie met leefbare hoogten dicht bij water oefende een grote aantrekkingskracht uit op mensen. Dat gold ook al voor de eerste bewoners, zowat 60.000 jaar geleden.¹⁷ In het sterk verstedelijkt landschap van vandaag valt er van de oorspronkelijke topografie niet zo veel meer te merken hoewel toponiemen als berg, kouter of donk voor de hoogten en meers, gracht en lei voor de laagten nog herinneren aan vroegere landschappen.^{18 19}

Paleogeen en neogeen (tertiair)

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*²⁰ wordt binnen het plangebied het tertiair substraat (zie Plan 8) gevormd door het Lid Van Vlierzele (GeVI). Het Lid van Vlierzele maakt onderdeel uit van de Formatie van Gent. Het gaat hierbij om een in hoofdzaak mariene formatie uit het Onder-Eoceen. Deze bestaat uit zandige en kleiige sedimenten, die in het noorden van het land rusten op siltige kleien en naar onder toe overgaan in fijne zanden. De formatie dagzoomt in het centrum van de provincies Oost- en West-Vlaanderen, alsook in West-Brabant en de provincie Antwerpen.

Het Lid Van Vlierzele bestaat over het algemeen uit groen tot grijsgroen fijn zand dat soms kleihoudend is, plaatselijk dunne zandsteenbankjes bevat en tevens glauconiet- en glimmerhoudend is.²¹ Doordat zand het hoofdelement vormt, is het substraat in hydrogeologisch opzicht relatief goed doorlatend. De afzetting bevat over het algemeen weinig macrofossielen. Wel zijn regelmatig dunne zandbanken aanwezig die uiteenvallen in dikke pakketten. De dikte van het pakket bedraagt ter hoogte van Gent zo'n 15 à 20 m. Over het algemeen kunnen de afzettingen worden onderverdeeld in een sedimentaire groep met een meer zandig karakter (westelijke helft van het verspreidingsgebied) en een groep met een meer kleiig karakter (oostelijke helft van het verspreidingsgebied). Deze grens valt in belangrijke mate samen met het uitwigen van (of eventueel zelfs versmelten met) het onderliggende Lid van Pittem. De kleihoudende afzettingen van het Lid van Vlierzele, die bestaan uit kleihoudend zand, vallen op hun beurt uiteen in drie pakketten. Het bovenste pakket is homogeen zandig, het centrale kleihoudend en het onderste heterogeen zandig.²²

Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart op schaal 1:200.000 (Plan 9) ligt het plangebied binnen een brede strook in de binnenstad van Gent waar fluviatiele afzettingen uit het holocene en mogelijk tardiglaciaal (laat-weichseliaan) (FH) dagzomen. Deze fluviatiele afzettingen vallen in belangrijke mate samen met de alluviale valleien van de Schelde en de Leie, die samenstromen in Gent. Onder de holocene afzettingen bevinden zich eolische afzettingen van het weichseliaan (laat-pleistoceen),

¹⁵ Declercq & Laleman, 2010, p.21

¹⁶ Capiteyn et al, 2007, p. 6.

¹⁷ Declercq & Laleman, 2010, p.21

¹⁸ Capiteyn et al, 2007, p. 6

¹⁹ Declercq & Laleman, 2010, p.21

²⁰ DOV VLAANDEREN, 2016a.

²¹ DOV VLAANDEREN, 2014b.

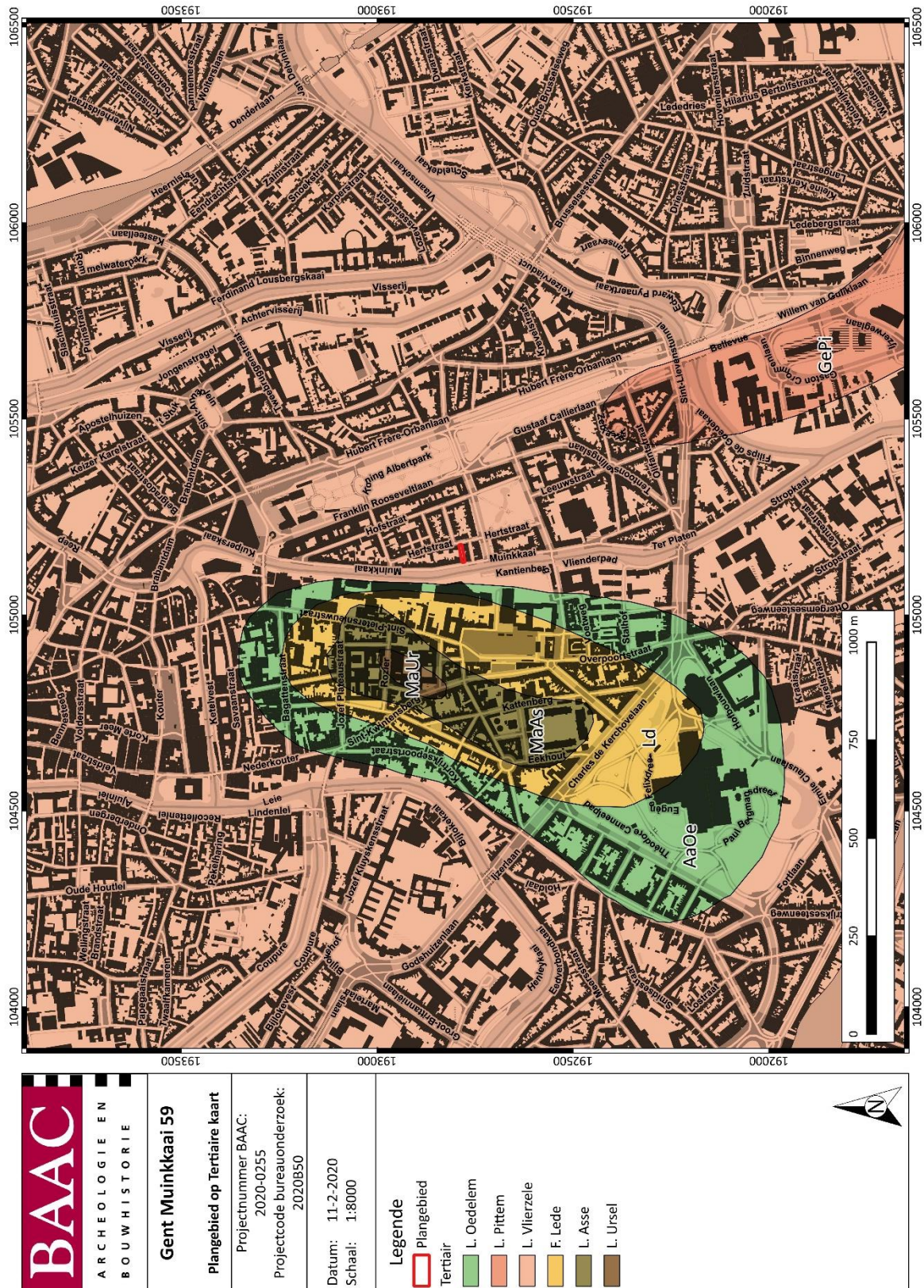
²² JACOBS, DE CEUCKELAIRE et al., 1996.

mogelijk vroeg-holoceen (ELPw), en op nog grotere diepte fluviatiele afzettingen van het weichseliaan (FLPw). Deze laatste zijn afgezet door een verwilderd rivierensysteem uit het pleistoceen in de Vlaamse Vallei.

Op de quartairgeologische kaart schaal 1:50.000 (zie Plan 10) bevindt het plangebied zich ter hoogte van holoceen alluviaal (colluviaal) grof facies (zand) (K) op weichseliaan zandig fluvio-periglaciaal facies (F).²³ Het holoceen alluviaal zandig facies is sterk variërend van kleiig tot leemhoudend zand tot zuiver zand en vertoont geen profielontwikkeling. Het werd afgezet als alluviale sedimenten, met uitsluiting van eolische en fluvio-eolische sedimenten, maar het kan wel zandige sedimenten omvatten die afgezet zijn als puinwaaiers van zijbeken in de grotere valleien (K).

Het weichseliaan fluvioperiglaciaal sedimentpakket bestaat hoofdzakelijk uit een zandig lithosoom dat echter op veel plaatsen gescheiden is door een minder belangrijk fluvioperiglaciaal lemig facies. Dit laatste is op de ene plaats beter ontwikkeld dan op de andere, en ook het bovenste zandcomplex verschilt in belang. Het onderste zandig complex bestaat overwegend uit middelmatig fijn tot middelmatig grof zand (zwak glauconiethoudend) dat naar onder toe zelfs nog grover wordt en dat talrijke grindelementen en ook schelpresten bevat. Het bovenste zandig complex bestaat uit middelmatig, fijn zand, met laminae of lenzen middelmatig zand. Het is opgebouwd uit een juxtapositie en superpositie van ondiepe (0.5 à 1.0 m) kruisgelaagde geulvormige structuren met diagonale of tangentiële prograderende interne laminaire gelaagdheid. Aan de basis komt op vele plaatsen een dunne, maar duidelijke grindvloer voor. Deze eenheid vertoont cryoturbaties en vorstwiggen. De onderste eenheid bevat op verschillende niveaus talrijke grindelementen (silexen, kwartskorrels, zandsteenstukken). Kleikeien, leembroekstukken en enige houtstukken worden eveneens aangetroffen. Verspreid worden schelpjes en schelpgruis aangetroffen. In bovenste eenheid komen benevens een basale semi - continue grindvloer hoofdzakelijk verspreide grindfragmenten en komen in geringe hoeveelheden, waarschijnlijk deels herwerkt uit oudere lagen. Wel zijn er talrijke kruisgelaagde geulstructuren die vooral aan de basis een laag van kleine keitjes bevatten. Het gaat vooral om kleikeitjes afkomstig van herwerkte leperiaan klei. Dit facies is hoofdzakelijk gevormd door verwilde rivieren die onder periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijd (vooral vroeg – en midden-weichseliaan) actief waren. In dit fluvioperiglaciaal afzettingsmechanisme wisselden accumulatie van sedimenten plaatselijk en tijdelijk af met erosiefasen, dit alles resulterend in een residuele dalopvulling. Sommige niet onbelangrijke lithosomen bestaan uit congelifluctiepakketten, uit niveofluviale of ook uit eolische afzettingen. De grofste sedimenten (grindlagen) bevinden zich overwegend aan de basis. Ze werden grotendeels als puinkegelsedimenten geïnterpreteerd, afgezet door de verwilde rivieren die reeds vroeg in het weichseliaan uitmondde in de Vlaamse Vallei nadat deze bij een eerste fase van insnijding onder gedaalde zeespiegel diep in de interglaciale sedimenten en in het tertiair substraat ingesneden was. De zandige lithosomen die deze eenheid opbouwen vertonen een uitgesproken - erosieve basis, dikwijls onderlijnd door een restgrindlaagje, wat wijst op herhaalde fasen van insnijding in oudere sedimenten gedurende de residuele aggradatie. De dikste pakketten fluvioperiglaciale zandige weichseliaansedimenten situeren zich in de opgevulde bovenpleistocene thalwegen van de Vlaamse vallei. De dikte van de verschillende zandige eenheden kan er sterk variëren. Op plaatsen waar het lemig complex ontbreekt kan de totale dikte van het zandig complex oplopen tot meer dan 20 m (F).

²³ DE MOOR 2000

Plan 8: Plangebied op de tertiairgeologische kaart²⁴ (digitaal; 1:50.000; 11.02.2020)

²⁴ DOV VLAANDEREN 2020c

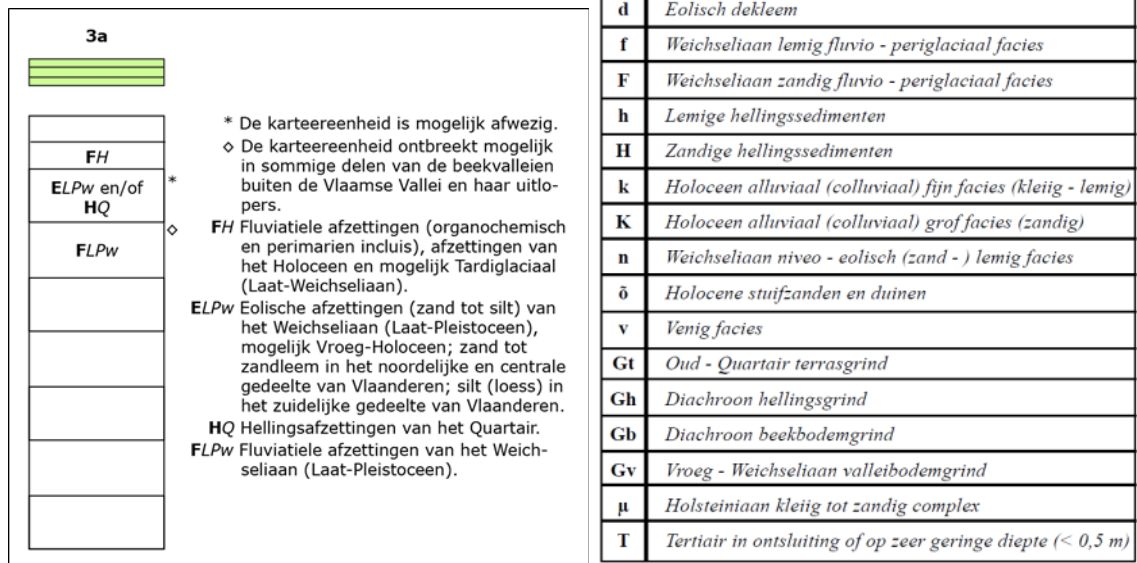
Plan 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart²⁵ (digitaal; 1:200.000; 11.02.2020)

²⁵ DOV VLAANDEREN 2020d

Plan 10: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000²⁶ (digitaal; 1:50.000; 11.02.2020)

²⁶ DOV VLAANDEREN 2020d

Figuur 5: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied²⁷

Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Bodemtype OB bestaat uit kunstmatige gronden binnen bebouwde zones. Soms wordt het bodemprofiel namelijk door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van.²⁸ Er komt in de ruime omgeving geen ander bodemtype voor. De bodemkundige gegevens voor het plangebied zijn schaars aangezien het midden in de bebouwde kom van Gent is gelegen.

Rondom de stad Gent komen echter volgende bodems voor:

- Scc: matig droge lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont
- Sdp: matig natte lemige zandbodem zonder profiel
- Zch: matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont

Aangezien het plangebied midden in de bebouwde kom ligt, is het moeilijk om deze eenheden (gelegen buiten de stad) te extrapoleren naar het plangebied toe.

Net als op de bodemkaart, wordt het centrum van Gent niet gekarteerd op de bodemerosiekaart. Om die reden worden deze hier niet weergegeven. Op de bodemgebruikskaart wordt het hele centrum van Gent ingevuld als 'kernstadbebouwing'. Dit zijn gebieden die voornamelijk bezet zijn door structuren en het transportnetwerk. Hierbij is minstens 80% van het totale oppervlak ingenomen door gebouwen, wegen en artificiële verharde oppervlakten.²⁹

²⁷ DOV VLAANDEREN 2020d

²⁸ VAN RANST & SYS 2000

²⁹ www.geopunt.be

Om alsnog enige notie te krijgen van de bodemopbouw werd DOV-Vlaanderen geraadpleegd. In de directe nabijheid van het plangebied werden diverse boringen teruggevonden. Maar enkel deze gelegen binnen de grenzen van de voormalige Muinkmeersen werden geraadpleegd. Boringen ter hoogte van de Blandijnberg bijvoorbeeld kunnen omwille van de verschillen in historiek en landschappelijke kenmerken niet zomaar geëxtrapoleerd worden naar het plangebied. Uiteindelijk bleek enkel een boring ter hoogte van de noordwestelijke hoek van het Muinkpark geschikt om te extrapoleren naar het plangebied (zie Tabel 1 en Plan 11).

Uit de boorresultaten kan worden geconcludeerd dat de bodem vanaf het maaiveld tot ca. 1,50 m diepte bestaat uit twee, al dan niet historische, verstoringslagen. Vanaf ca. 1,50 m diep werd blauwgrijze klei met weinig plantenresten aangetroffen die kan wijzen op een zeer natte ondergrond. Eventueel nog in aanwezige archeologische sporen ter hoogte van deze locatie en vermoedelijk ook de directe omgeving, zullen zich dus binnen dit pakket situeren. Vermoedelijk werden de voormalige Muinkmeersen integraal opgehoogd, maar daar kunnen door middel van een bureauonderzoek alleen geen directe aanwijzingen voor gevonden worden.³⁰

Tabel 1: Overzicht boringen DOV-Vlaanderen³¹

BOORNUMMER	DIEPTE	DATUM AANVANG	X(ML72)	Y(ML72)	Z (MTAW)	UITVOERDER
GE-76/083-b1	10.60	24.02.1976	105215.00	192713.00	7,25	RIJKSINSTITUUT GRONDMECHANICA

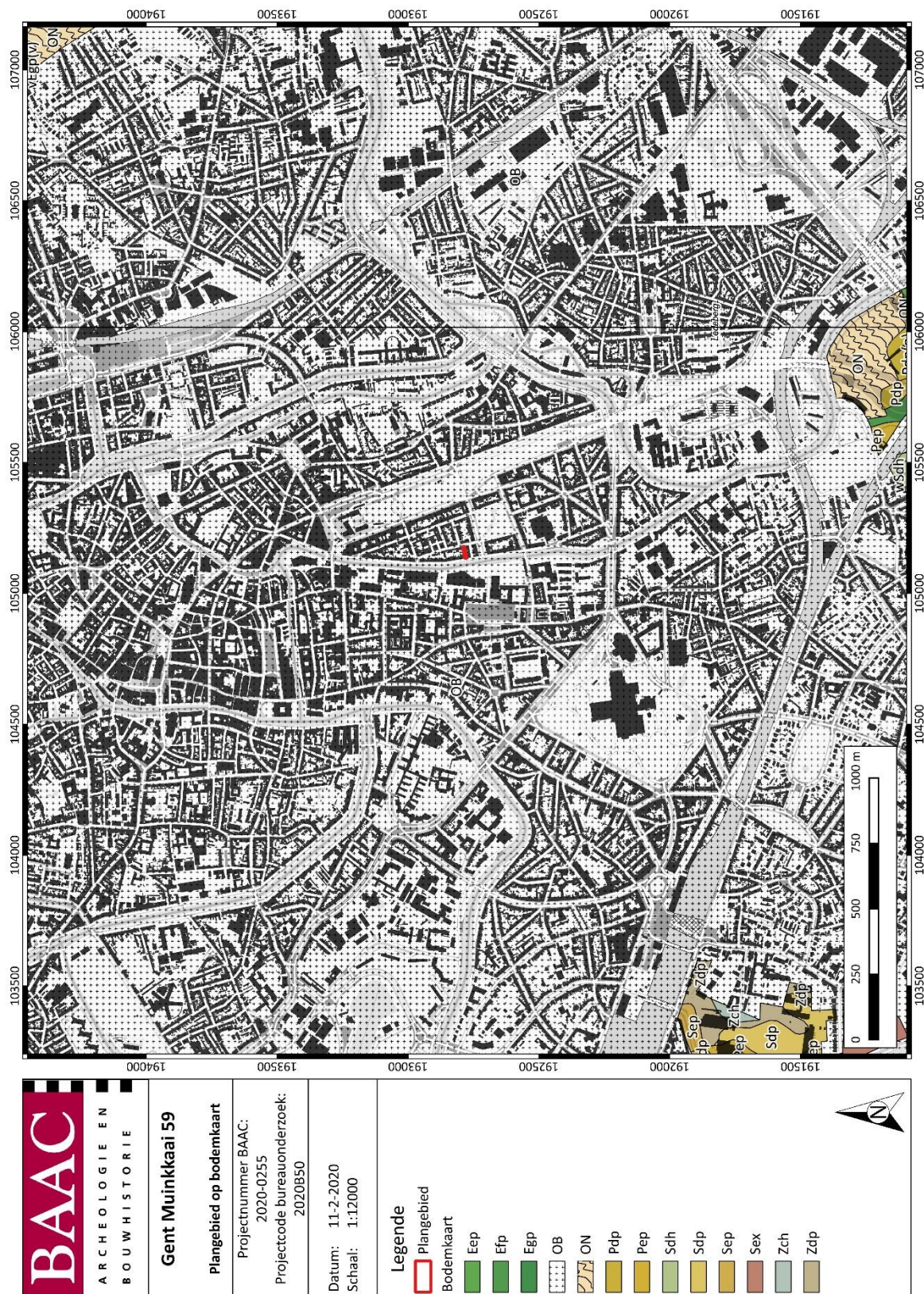

Plan 11: Plangebied en boringen DOV-Vlaanderen op Orthofoto³² (Digitaal, 1:1, 17.02.2020)

³⁰ DOV VLAANDEREN 2020a

³¹ DOV VLAANDEREN 2020a

³² AGIV 2020c

Plan 12: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen³³ (digitaal; 1:20.000; 11.02.2020)

³³ DOV VLAANDEREN 2020b

2.2.2 Historisch kader

Het plangebied ligt volgens het Geoportaal³⁴ binnen de historische stadskern van Gent en zo ook binnen een archeologisch vastgestelde zone. Dit is een immense en complexe archeologische zone die het resultaat is van een eeuwenlange intense bewoning binnen de stedelijke grenzen. De stadsplattegrond kent een cumulatief karakter en verschillende fasen, met een oude nederzettingkern die soms teruggaat op een vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid. Voor de afbakening van deze zones is in eerste instantie gekeken naar het 19de-eeuwse gereduceerde kadaster omdat dit de eerste nauwkeurige kadasterkaart is die nog een tijdsbeeld geeft van voor de industrialisering.³⁵ De historische stadskern is hiermee ruim afgebakend geworden en bijgevolg dient de feitelijke ligging van het plangebied in het kader van de historiek van Gent zelf nauwkeuriger bekeken te worden.

Het plangebied ligt eveneens in de bufferzone van Unesco Werelderfgoed. In 1996 ratificeerde België de UNESCO Werelderfgoedconventie van 1972. De conventie heeft tot doel het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld te beschermen. De bufferzone doet dienst als bescherming voor de werelderfgoedsites tegen externe bedreigingen. Het is een gebied dat de erkende werelderfgoedsite omringt of er bij aansluit en kan bestaan uit de onmiddellijke omgeving, belangrijke zichten op de site en andere gebieden die van belang zijn voor de ondersteuning en bescherming van de site.³⁶ De bufferzone heeft zelf geen uitzonderlijke universele waarde maar kan wel invloed hebben op de werelderfgoedsite die ze begrenst. De Vlaamse werelderfgoederen zijn lang niet allemaal van een gepaste bufferzone voorzien. Zo hebben sommigen geen bufferzone, anderen een buitensporige.³⁷ Het belfort, de lakenhal en de Mammelokker (voormalige stadsgevangenis) zijn erkend als werelderfgoed. De binnenstad van Gent werd om deze reden als bufferzone rond deze gebouwen afgebakend.³⁸ De bufferzone is hiermee van aanzienlijke omvang. De geplande sloop van de gebouwen binnen het plangebied en de bouw van de nieuwe panden heeft geen invloed op deze waarden.

Algemeen

Het onderzoeksterrein is op heden gelegen in een sterk verstedelijkt gebied aan de rand van de historische kern van Gent. De oudste geschreven bronnen voor Gent stammen uit de 7de eeuw. Deze periode werd gekenmerkt door een proces van kerstening in onze gewesten. In de jaren 630-660 zouden zendelingen als bisschop Eligius van Doornik en Amandus uit Aquitanië werk verricht hebben in Gent en omgeving.³⁹ Het zou vooral deze laatste zijn die verantwoordelijk was voor het stichten van de Sint-Pieters- en Sint-Baafsabdij. Over de vroegste geschiedenis van de twee abdijen heerst nog onduidelijkheid. Wel zou de Sint-Pietersabdij oftewel Blandinium, ten westen van de huidige onderzoekslocatie gelegen, in deze periode minder welvarend geweest zijn dan de Sint-Baafsabdij. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat beide abdijen al in de 9de eeuw over een stenen kerk beschikten. De invallen van de Noormannen in de tweede helft van de 9de eeuw hadden vooral een grote impact op de Sint-Baafsabdij.⁴⁰ Deze werd tweemaal verwoest en lange tijd verlaten. De bewoners vestigden zich in de tweede helft van de 9de eeuw op de linkeroever van de Schelde. Deze nederzetting werd aangeduid met de naam Gandavum. Op het einde van de 9de eeuw werd langs de Schelde een halfcirkelvormige omwalling aangelegd.⁴¹ De groei van een handelsnederzetting ging nauw samen met de initiële welvaart van de Sint-Baafsabdij. De abdij fungeerde namelijk als een belangrijk domaniaal centrum waar agrarische en artisanale producten gecentraliseerd werden. De overschotten werden er

³⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020b

³⁵ IOE 2020 aanduidingsobjecten 11888

³⁶ GEOPUNT 2020a Unesco werelderfgoed buffers

³⁷ DUBAERE & AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2013

³⁸ IOE 2020 aanduidingsobjecten 15013

³⁹ DE CLERCQ & LALEMAN 2010

⁴⁰ DE CLERCQ & LALEMAN 2010

⁴¹ DE CLERCQ & LALEMAN 2010

weer verkocht. Handelaren konden er aan de slag en vestigden zich voornamelijk in Ganda, de oudste bewoningskern. In deze tijd ontstond het graafschap Vlaanderen. De grafelijke familie koos de Sint-Pietersabdij op de Blandijnberg als bevoorrechte begraafplaats. Dit was de aanleiding voor een sterke groei- en bloeiperiode voor deze abdij. De Sint-Pietersnieuwstraat is vermoedelijk één van de oudste wegen in Gent en verbond de Sint-Pietersabdij met de Sint-Baafsabdij.⁴²

Tijdens de 10de eeuw kende de portus Gandavum een belangrijke groei en uitbreiding. Door een bloeiende lakennijverheid en de handel in wol groeide de bevolking vanaf de 2de helft van de 10de eeuw fors aan. Nieuwe stadskernen ontstonden: Sint-Jacobs in 1093, Sint-Michiels in 1105 en Sint-Niklaas in 1120.⁴³ Het areaal binnen de eerste portusomwalling bleek te klein te zijn voor deze snelle groei en reeds in de 11de eeuw werd gestart met de uitbreiding van de stad. Hierbij werd een gracht, nl. de huidige Ketelvest, dwars door de oude kouter van de Sint-Pietersabdij gegraven. De stad werd juridisch autonoom. De stadsuitbreiding zou ca. 1100 een areaal van meer dan 80 ha beslaan.

Gedurende de 13de en 14de eeuw blijft de stad zich uitbreiden, voornamelijk in zuidelijke en westelijke richting. Zo wordt in 1254 de wijk Overschelde, gebied rond de huidige Keizer Karelstraat, en het Sint-Pietersdorp op de Blandijnberg bij het stedelijk grondgebied gevoegd. In hetzelfde jaar werden reeds een akkoord gesloten tussen stad en Sint-Pietersabdij om een versterking aan te leggen ten zuiden van het Sint-Pietersdorp. Deze verdedigingslijn verbond de Schelde en de belangrijkste Leie-arm. In 1269 worden nog een paar gebieden, waaronder de Muinkmeersen - en dus ook de omgeving van het plangebied - bij de stad gevoegd. Deze meersen waren een drassig gebied tussen de Opperschelde of Muinschelde en het Oud Scheldeken en behoorde tot het domein van de Sint-Pietersabdij.

Aan het einde van de 14de eeuw kon Gent zich één van de grootste steden van West-Europa noemen, hoewel verschillende plaatsen binnen de stad nog lang open ruimten bleven. De oude versterking behield haar functie enkel nog symbolisch. Zo bleef ze nog steeds belangrijk in de architectonische geschiedenis van de stad. Van de torens is echter niets meer bewaard gebleven in het stadsbeeld. Deze werden afgebroken na de Carolijnse Concessie van 1540.⁴⁴ ⁴⁵ In dat jaar legde Keizer Karel V de Gentenaars een hele reeks beperkingen op nadat ze in opstand waren gekomen tegen hun vorst. Om de burgers in bedwang te houden, werd op en rond het voormalige Sint-Baafsdorp een dwangburcht, het *Spanjaardenkasteel*, aangelegd. In de 16de eeuw (tussen 1577-1579) werd Gent, na nog enkele uitbreidingen (voornamelijk naar het zuidoosten toe), uiteindelijk door de zogenaamde *Geuzenvesting* omringd en versterkt.

Tijdens de 17de eeuw kon Gent stilaan terug tot bloei komen. Het bevolkingsaantal steeg opnieuw. Deze eeuw werd gekenmerkt door een intensieve bouwbedrijvigheid. Onder andere het versteningsproces van woonhuizen, al versneld door toelagen in de 16de eeuw, werd intensief doorgevoerd. De oorlogen tegen Lodewijk XIV veroorzaakten een korte periode van achteruitgang aan het begin van de 18de eeuw. Onder Oostenrijks bewind (1714-1792) kon de stad echter opnieuw bloeien. Handel en nijverheid werd gestimuleerd, de eerste fabrieken werden opgericht en een nieuwe handelaarsklasse ontwikkelde zich. Deze klasse was verantwoordelijk voor het oprichten van enkele statige herenhuizen in het stadscentrum. Op het einde van de 18de eeuw werd gestart met de ontmanteling van de stadsmuren.⁴⁶

Na de Franse revolutie kwamen Gent en gans de Zuidelijke Nederlanden voor de periode tussen 1794 en 1814 onder Frans gezag te staan. De maatschappij en instellingen werden grondig gewijzigd. Gent werd de hoofdstad van het Scheldepartement. Vele kerken en kloosters werden als nationaal goed verkocht of gesloopt. Als gevolg hiervan verloor het Sint-Pietersdorp zijn onafhankelijke status.

⁴² IOE 2020

⁴³ DECLERCQ & LALEMAN, 2010, p. 48.

⁴⁴ Archeoweb Gent.

⁴⁵ Uitzonderingen bleven langer in het straatbeeld, zoals de Posternepoort tot 1842.

⁴⁶ IOE 2020

Voortaan kwam het onder het gezag van de stad te staan. Napoleon I zette de ontmanteling van de stadsomwalling voort. De stad kende een economische bloei - vooral dankzij de katoennijverheid - en de bevolking nam toe. Onder koning Willem I (1814-1830) werd de rijksuniversiteit gesticht. Ook de economie kon verder bloeien onder Hollands bewind. Tijdens de 19de eeuw werd de katoen- en vlasnijverheid in Gent verder uitgebouwd. De stad werd één van de leidende textielcentra in Europa. Zo waren de Muinkmeersen, een nat gebied waarbinnen de huidige onderzoekslocatie is/was gelegen, eeuwenlang het toneel van de vele ambachtelijke blekerijen (zie Figuur 6).

Figuur 6: Aquarel van Jean-Baptiste Wynantz: de Muinkmeersen met zicht op de Sint-Pietersabdij, ca. 1820 (Stdsarchief Gent SAG_IC_AG_W_099).

Op 60 jaar tijd verdubbelde het bevolkingsaantal. In deze periode werden verschillende arbeiderswijken (beluiken) en fabrieken opgericht. Bebouwing reikte tot aan de randgemeenten. In de stad zelf werden talrijke historische waterwegen en wallen gedempt. Het stratenplan werd vooral onder burgemeester Emile Braun (1895-1920) sterk gewijzigd.⁴⁷ De omgeving zoals die er nu uit ziet rond het plangebied, werd grotendeels bepaald door deze 19de-eeuwse ontwikkelingen.

De Muinkmeersen

Tussen de huidige Nederschelde, die op heden nog steeds aan de voet van de Blandijnberg stroomt en vermoedelijk werd gegraven in 12de eeuw, en het Oud Scheldeken strekte zich een drassige vlakte uit, de Muinkmeersen. Deze meersen bleven lange tijd grotendeels onbebouwd en waren vanaf de 10de eeuw tot 1796 in eigendom van de Sint-Pietersabdij.⁴⁸ Dat de monniken van de Sint-Pietersabdij hun naam hebben gegeven aan dit deel van de Schelde en het drassig land, is niet met zekerheid aan te nemen. Geregeld kwam dit gebied bij watersnood ook te overstromen, of kon het uit militair oogpunt onder water worden gezet, als inundatiegebied.

Ter hoogte van de huidige brug naar de Kantienberg over de Nederschelde en langsheen de Nederschelde zelf, (onder meer ter hoogte van het plangebied) worden toch enkele kleine nederzettingen weergegeven op historische schilderijen en kaarten (zie Figuur 6, Figuur 7, Figuur 8, Figuur 9 en hoofdstuk 2.2.3). De natte en goedkope gronden werden eeuwenlang gebruikt als bleekweiden.⁴⁹ Deze bleekvelden worden op de historische kaarten telkens duidelijk weergegeven. Het bleken van laken was een proces waarbij tot in de 19^e eeuw enkel gebruik werd gemaakt van grasbleek, het te bleken leggen van de stoffen op open grasvelden. Het laken werd uitgespreid over

⁴⁷ IOE 2020

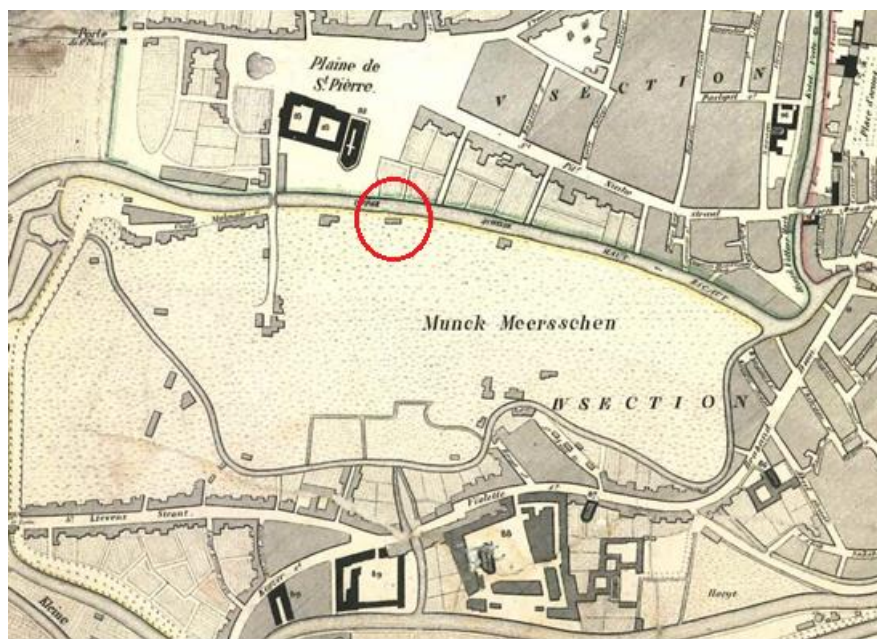
⁴⁸ ROGGE, 2016, p. 17.

⁴⁹ ROGGE, 2016, p.17.

het gras en op regelmatige tijdstippen besprenkeld met water. De combinatie van vocht en zonlicht, meer bepaald de ozon, zorgde voor een blekende werking. Vanaf de 19^e eeuw wordt gebruik gemaakt van chemische producten om dit proces te vervolmaken. Ook worden deze graslanden in de loop van de 19de eeuw stelselmatig bebouwd.

Figuur 7: De Muinkmeersen met vermoedelijke aanduiding het plangebied op het Panoramisch Gezicht op Gent. De witte streken beelden de bleekweides af. Noorden is rechts (STAM Gent).

Figuur 8: De Muinkmeersen op het stadsplan van Roothaese uit 1829.⁵⁰ De onderzoekslocatie is bij benadering in rood aangegeven. Noorden is rechts.

De stedelijke ontwikkeling van de Muinkmeersen heeft alles te maken met de aanleg van de spoorlijn en het Zuidstation. Na vele discussies over de locatie werd door het stadsbestuur en het ministerie in 1837 beslist om dwars door de Muinkmeersen een spoorlijn aan te leggen en een eindstation op te

⁵⁰ COENE & DE RAEDT, p. 107.

trekken net ten zuiden van het centrum van Gent.⁵¹ In 1845 werd vervolgens een plan goedgekeurd waarbij onder andere twee boulevards langs beide zijden van de spoorweg werden aangelegd: een westerboulevard, de latere Dierentuinlaan en de oosterboulevard, de latere Hubert Frère Orbanlaan.⁵² Pas in 1863 werd de straat effectief aangelegd, toen leidend van het Zuidstation naar de Sint-Lievensvest, nu parallel lopend met het Koning Albertpark.⁵³ Vanaf dan verschijnen de eerste bouwwerken langs deze straten en dus ook in de directe omgeving van het plangebied. In de jaren volgend op deze ontwikkelingen zal dit stadsdeel stelselmatig tot volle urbanisatie komen.

In 1928 werd het Zuidstation afgeschaft en vervangen door het Koning Albertpark. In 1972 moest het meest zuidelijke deel van dit stadspark plaats ruimen voor de viaduct en afrit van de autosnelweg E17, die het huidige stadsbeeld bepaald. Langs de grote boulevards moesten de burgerhuizen veelal wijken voor moderne flatgebouwen. In deze verdere evolutie worden de huidige burgerhuizen omgevormd tot één bouwgeheel.

Figuur 9: Gezicht op de Muinkmeersen naar het stadscentrum toe ter gelegenheid van de inhuldiging van de Spoorweg in 1837 (Stadsarchief Gent: AG L141/7a).

De Gentse dierentuin

Het plangebied situeert zich vlakbij de voormalige Gentse zoo. De straten rondom de onderzoekszone (o.a. Hertstraat en Arendstraat) en het Muinkpark zelf, zijn op heden nog stille getuigen hiervan. De zoo werd opgericht in 1851 door enkele gefortuneerde Gentenaars die de “Société d’Histoire Naturelle” oprichtten, met als doel om de natuurhistorische kennis te verruimen en meer ontspanning aan te bieden. De dierentuin werd gebouwd op gronden tussen het tracé van het Zuidstation en de huidige Nederschelde, ter hoogte van de Muinkmeersen. De zoo bleef uitbreiden tot in 1860 en had in totaal een oppervlakte van ca. 5,5 ha. Het park bestond uit verschillende vijvers die via waterloopjes met elkaar verbonden waren, een plantentuin en diverse gras- en bloemenperken. Naast

⁵¹ ROGGE, 2016, p. 17.

⁵² ROGGE, 2016, p. 37.

⁵³ IOE 2020 Erfgoedobjecten 126554

boerderijdieren uit het begin werden er ook diverse exotische dieren gehuisvest, waaronder in 1855 zelfs de Indische olifant Betsy.⁵⁴

Na de bloeiperiode ging het vanaf 1900 bergafwaarts met de zoo en deze moest uiteindelijk zelfs de deuren sluiten. De gronden van de zoo werden aangekocht door de stad, die een deel van de gronden wou gebruiken voor de bouw van arbeiderswoningen. Alle gebouwen werden gesloopt en in de Alpaca-, Kevie-, Langhals- en Takkenbosstraat worden uiteindelijk arbeiderswoningen gebouwd. Het deel van het park rond de eendenvijver werd behouden en is nu het huidige Muinkpark ten zuidwesten van het plangebied.⁵⁵

2.2.3 Cartografische bronnen

Panoramisch gezicht op Gent (1534)

De oudste cartografische bron waarop de omgeving van het plangebied gelokaliseerd kan worden, is het “*Panoramisch gezicht op Gent*” uit 1534. Hierop is te zien dat het plangebied bij benadering gesitueerd kan worden ten oosten van de Sint-Pietersabij en ten westen van een open drassige vlakte rond de Schelde binnen de toenmalige stadsomwalling, de Muinkmeersen. Dit laaggelegen, vochtig gebied van meersen en weiden werd doorsneden door de Oude Schelde, een rivier die onderhevig was aan de getijdenwerking van de zee, en liep bijgevolg regelmatig onder water. Deze wateroverlast is ook duidelijk te zien op het schilderij (zie Figuur 7). Enkel langsheen de Oude Schelde komt bebouwing voor, zo ook ter hoogte van de onderzoekszone. Wegens hun ligging aan het water waren de meersen een ideale locatie voor ambachtelijke blekerijen. De bleekweides voor het bleken van linnen zijn eveneens duidelijk zichtbaar op het schilderij (zie ook Figuur 6).

Jacob van Deventer (1559)

De volgende bruikbare kaart dateert eveneens uit de 16de eeuw: een stadsplattegrond aan de hand van Jacob van Deventer. Deze figuratieve kaart toont de Muinkmeersen als een lege vlakte doorsneden door de Oude Schelde of het Oud Scheldeken of Klein Scheldeken (zie Figuur 10). Op de historische kaarten vertoont deze meander van de Schelde een kleine omvang. Echter is dit steeds slechts de zomerbeding en heeft de waterloop bij watersnood grote massa's zien passeren.⁵⁶ Op het stadsplan is het meersengebied nog steeds open en grotendeels onbebouwd. Aan de rand van het water komen hier en daar vrijstaande gebouwen voor.

Civitates Orbis Terrarum (1572)

De *Civitates orbis terrarum* is een stedenatlas gemaakt door Frans Hogenberg en zijn zoon Georg Braun (1572). De weergave van de verschillende onderdelen is heel figuratief (zie Figuur 11 en Figuur 12). De Muinkmeersen zijn een nat en grotendeels onbebouwd gebied dat gedeeltelijk onder water stond. Het gebied is doorsneden door grachten van de textielbleekweides. Ter hoogte van het plangebied wordt geen bewoning weergegeven.

Sanderus (1641)

De *Flandria illustrata, sive Descriptio comitatus istius per totum terrarum orbem celeberrimi*, III tomis absoluta is een tweedelig historiografisch en cartografisch werk van Antonius Sanderus uit 1641. De kaart van Sanderus is de eerste kaart die een gedetailleerd beeld geeft van de Muinkmeersen en de omgeving (zie Figuur 13). De onderverdeling binnen de meersen en weiden is duidelijk zichtbaar. De witte polygonen onderverdeeld in stroken geven de bleekweides weer. Heel sporadisch komen

⁵⁴ <https://www.muinkparkwijk.be/gentse-diergaerde>

⁵⁵ <https://www.muinkparkwijk.be/gentse-diergaerde>

⁵⁶ DEVRIESE & GELAUDE 2009

vrijstaande gebouwen voor binnen deze natte gronden, waaronder één ter hoogte van de onderzoekslocatie.

Figuratieve kaart Muinkmeersen 18de eeuw

Op een plan uit de 18de eeuw, Figurative kaart verbeeldende de gelegendheid der muynckmeerschen, competerende de exempte abdye van Ste-Pieters, gemaekt den 7 april 1769, ten verzoeken van d'heer Godwalus Seiger, abt der voornoemde abdye, door Carolus en Adriaen François Benthuijs (zie Figuur 14) lijkt de situatie nauwelijks te zijn veranderd. De Muinkmeersen worden nog steeds doorsneden door verschillende grachten, met hier en daar een losstaand gebouw, waaronder één ter hoogte van de onderzoekszone.

Ferraris (1771-1778)

De situatie op de Ferrariskaart is grotendeels ongewijzigd ten opzichte van de Sanderuskaart. Centraal zijn grotendeels onbebouwde en open Muinkmeersen gelegen (Plan 13). De bleekvelden worden doorkruist door de vele parallelle drainagegrachten van de bleekweides. Ten westen is de Sint-Pietersabdij te zien. Ter hoogte van het plangebied zijn enkele gebouwtjes geflankeerd met tuintjes weergegeven langsheen de oude Schelde.

Roothaese 1829

Gedurende de voorbije eeuwen bleef het meersengebied zo goed als onaangeroerd. Onderstaande kaart werd opgemaakt door Roothaese in 1829. In deze periode, na de Franse Revolutie, werden de abdijbezittingen van de Sint-Pietersabdij in beslag genomen en waren de meersen privébezit geworden. Het natte gebied bleef echter nog even in gebruik als bleekweides voor de bloeiende textielindustrie. Ter hoogte van het plangebied wordt nog steeds een gebouw weergegeven.

Primitief kadaster (1834)

Het primitief kadasterplan van 1834 toont heel gedetailleerd de situatie in het jaar 1834, slechts een drietal jaar voor het meersengebied ingrijpend veranderd zal worden door de opkomende verstedelijking. Het plangebied is vrij accuraat te situeren op dit kadasterplan (Plan 14). Het meersengebied is nog grotendeels onbebouwd. De gebouwen ter hoogte van het plangebied lijken intussen verder uitgebouwd. De volgende decennia zou de vlakte helemaal van uitzicht veranderen.

Vandermaelen (1846-1854)

Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten⁵⁷ (zie Plan 15), die gemaakt zijn door Philippe Vandermaelen. In vergelijking met voorgaande kaarten zijn drastische verschillen waar te nemen op deze kaart. Ten gevolge van de stedelijke ontwikkeling is het meersengebied volledig drooggelegd en niet langer in gebruik als bleekweide. Eerst en vooral is er de aanleg van de spoorlijn Gent-Mechelen en het eerste grote station van Gent, het Zuidstation, aangelegd halverwege de 19de eeuw. Het station situeert zich ten noordoosten van het plangebied. In navolging van het succes van de dierentuin van Antwerpen werd in 1851 de dierentuin van Gent of Gentsche Diergaerde opgericht in de toen nog overblijvende open ruimte tussen de Opperschelde en de spoorlijn naar het Zuidstation. Op de Vandermaelenkaart staat de plattegrond van de Gentse dierentuin of Jardin Zoölogique afgebeeld. De resterende stukken open land in de voormalige Muinkmeersen werden geleidelijk aan verkaveld en bebouwd. Van de voormalige bebouwing ter hoogte van het plangebied is niets meer zichtbaar. Wel werd reeds een woonblok afgebakend die deel uitmaakt van de 19de-eeuwse nieuwe kavels.

⁵⁷ GEOPUNT 2020d

Gevaert & Vanimpe (1878)

De volgende kaart, opgemaakt door Gevaert en Vanimpe (1878), geeft grotendeels hetzelfde beeld weer als op de Vandermaelenkaart. Het plan is echter iets gedetailleerder en er zijn reeds enkele toevoegingen gebeurd. Het plangebied zelf werd inmiddels opnieuw bebouwd, zowel de westelijke als de oostelijke helft van het perceel werden bebouwd (zie Figuur 16).

Brunon J. Saurel (1878)

Op de kaart van Saurel (1878) is ter hoogte van het plangebied nog geen bebouwing waar te nemen, vermoedelijk dateert de huidige bebouwing dan ook rond dit jaar. Vanaf het einde van 19de eeuw lijkt het plangebied niet meer te wijzigen. Rondom het plangebied zelf zal de omgeving wel blijven evolueren. Zo sluit de diertuin in 1905. De dieren werden openbaar verkocht en de gronden worden opgekocht door stad Gent en werden verkaveld. Alle gebouwen worden gesloopt en er komen arbeiderswoningen in de plaats. Enkel een deel van de diertuin rond de eendenvijver bleef behouden en is nu het huidige Muinkpark. Een aantal jaren later verloor ook het Zuidstation zijn functie na de opening van het nieuwe station Gent-Sint-Pieters in 1912. In 1930 werd het Zuidstation afgebroken, de sporen verdwenen en op de vrijgekomen ruimte werd het Koning Albertpark of Zuidpark aangelegd.

Conclusie

Op basis van cartografische bronnen kunnen we besluiten dat zeker sinds het midden van de 16de eeuw summiere bewoning aanwezig is langs de Oude Schelde, waarvan vermoedelijk ook ter hoogte van het plangebied zelf. Naar alle waarschijnlijkheid werd deze bebouwing vooraf gegaan door oudere bewoning. De natte zone, de Muinkmeersen, ten oosten van het plangebied was tot het midden van de 19de eeuw in gebruik als bleekweide. Ten gevolge van de stedelijke ontwikkelingen, waaronder het Zuidstation en de diertuin, werden de meersen vervolgens drooggelegd. De resterende stukken open land in de voormalige Muinkmeersen werden geleidelijk aan verkaveld en bebouwd, waaronder ook de voormalige historische bebouwing ter hoogte van het plangebied. De huidige bewoning dateert vermoedelijk van rond ca. 1878. Toen werden zowel de oost- als westzijde van het perceel bebouwd. De diertuin zal tenslotte bij het begin van de 20ste eeuw de deuren sluiten. De gronden worden verkocht en verkaveld, met onder meer enkele arbeiderswijken tot resultaat.

Figuur 10: Stadsplan van Gent voor Jacob van Deventer (1559). Het plangebied wordt bij benadering aangeduid (rode cirkel) (noorden is bovenaan).⁵⁸

⁵⁸ BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPANA 2012

Figuur 11: Civitas Orbis Terrarum van Hogenberg & Braun (1572) met indicatie van de vermoedelijke locatie van het plangebied (noorden is links).⁵⁹

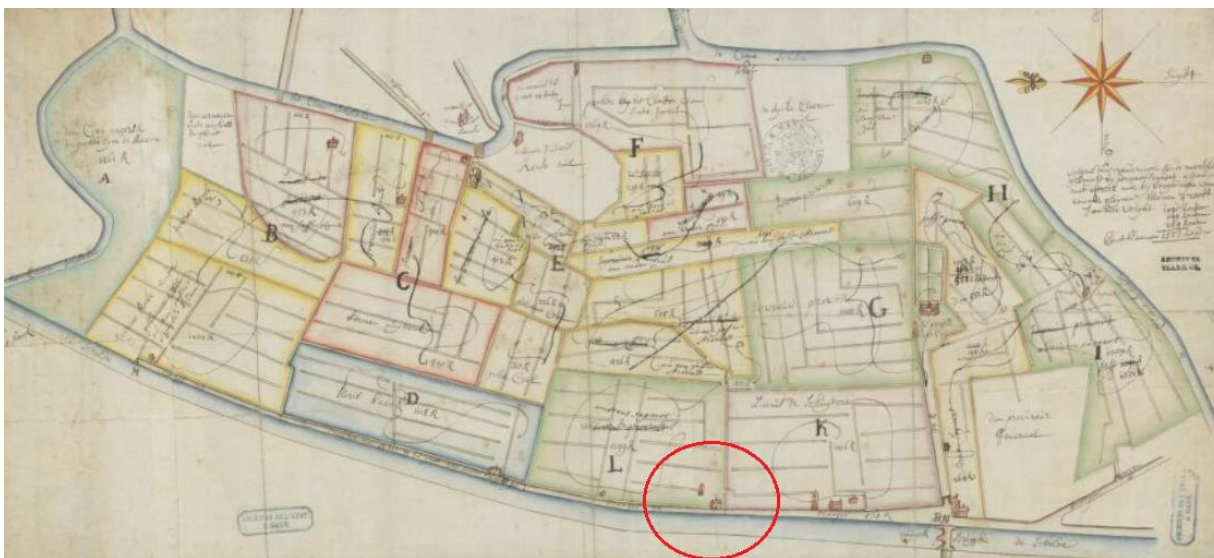
Figuur 12: Detail Civitas Orbis Terrarum van Hogenberg & Braun (1572) met indicatie van de vermoedelijke locatie van het plangebied (noorden is links).⁶⁰

⁵⁹ CARTESIUS 2020

⁶⁰ CARTESIUS 2020

Figuur 13: Stadsplan Gent opgemaakt door Sanderus in 1641 met aanduiding van de onderzoekslocatie (rode cirkel) (noorden is rechts).⁶¹

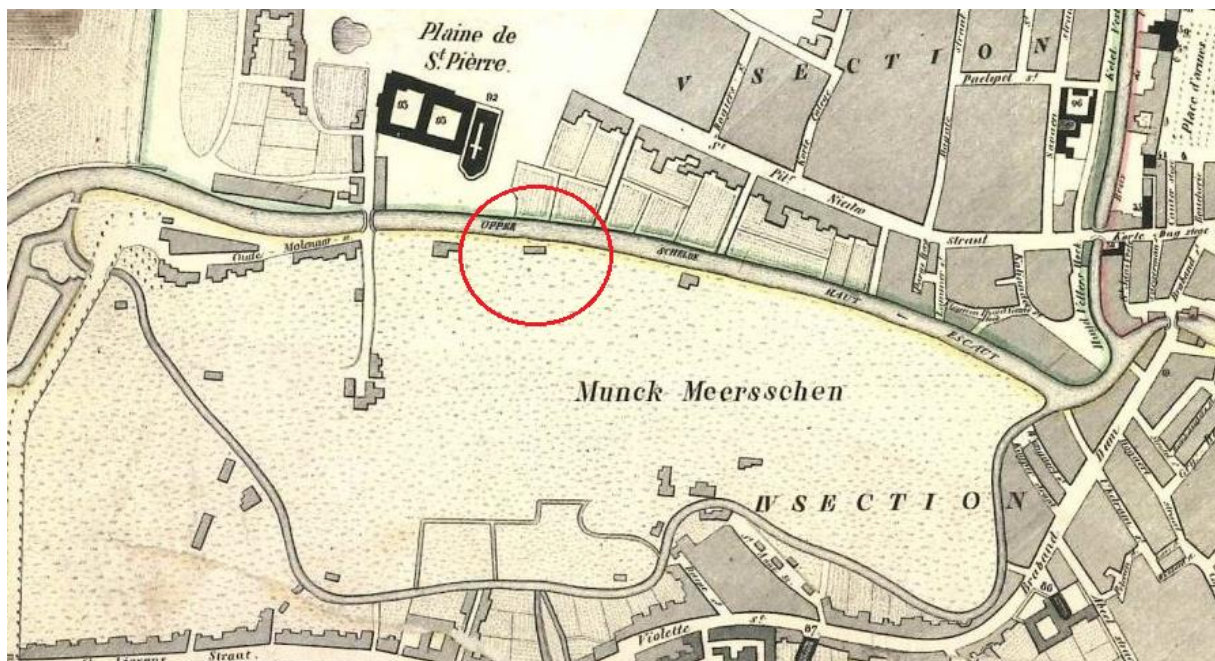
Figuur 14: Figuratieve kaart van de Muinkmeersen uit 1769 met indicatie van de ligging van het plangebied (noorden is links).⁶²

⁶¹ lib.ugent 2018

⁶² CARTESIUS 2020

Plan 13: Plangebied op de Ferrariskaart⁶³ (analoog; 1:25.000; 12.02.2020)

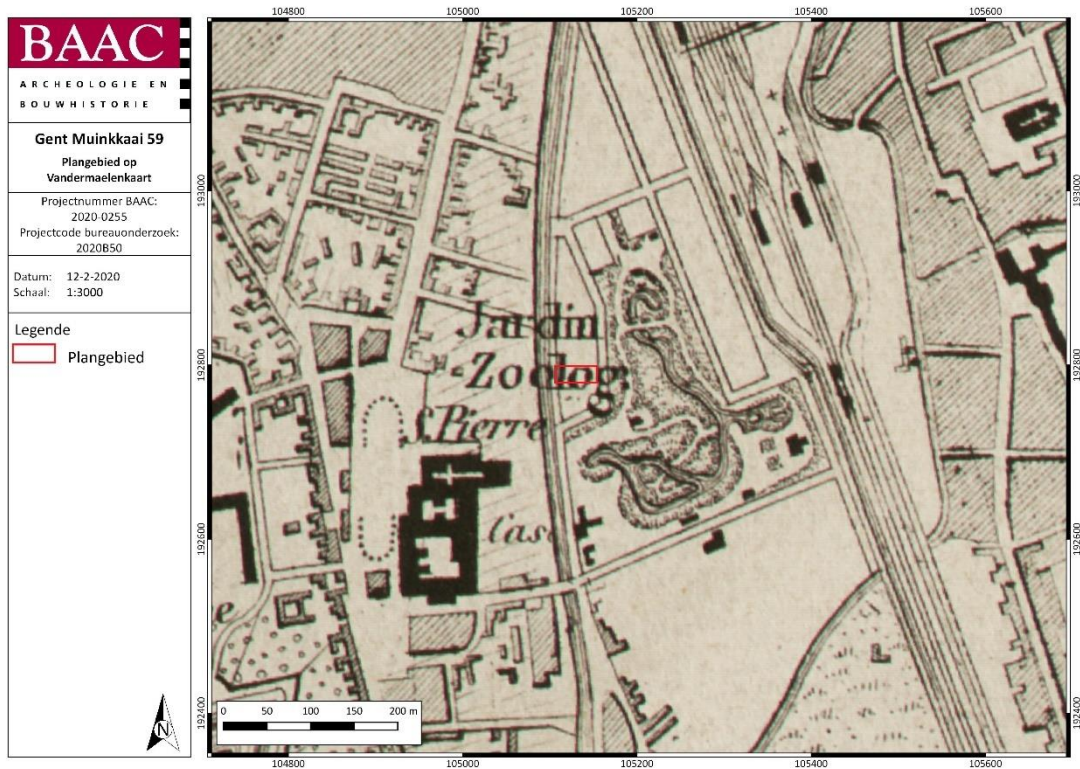
Figuur 15: Muinkmeerschen met benadering van het plangebied op de kaart van Roothaese (1829)⁶⁴ (noorden is rechts)

⁶³ GEOPUNT 2020b

⁶⁴ COENE & DE RAEDT 2011

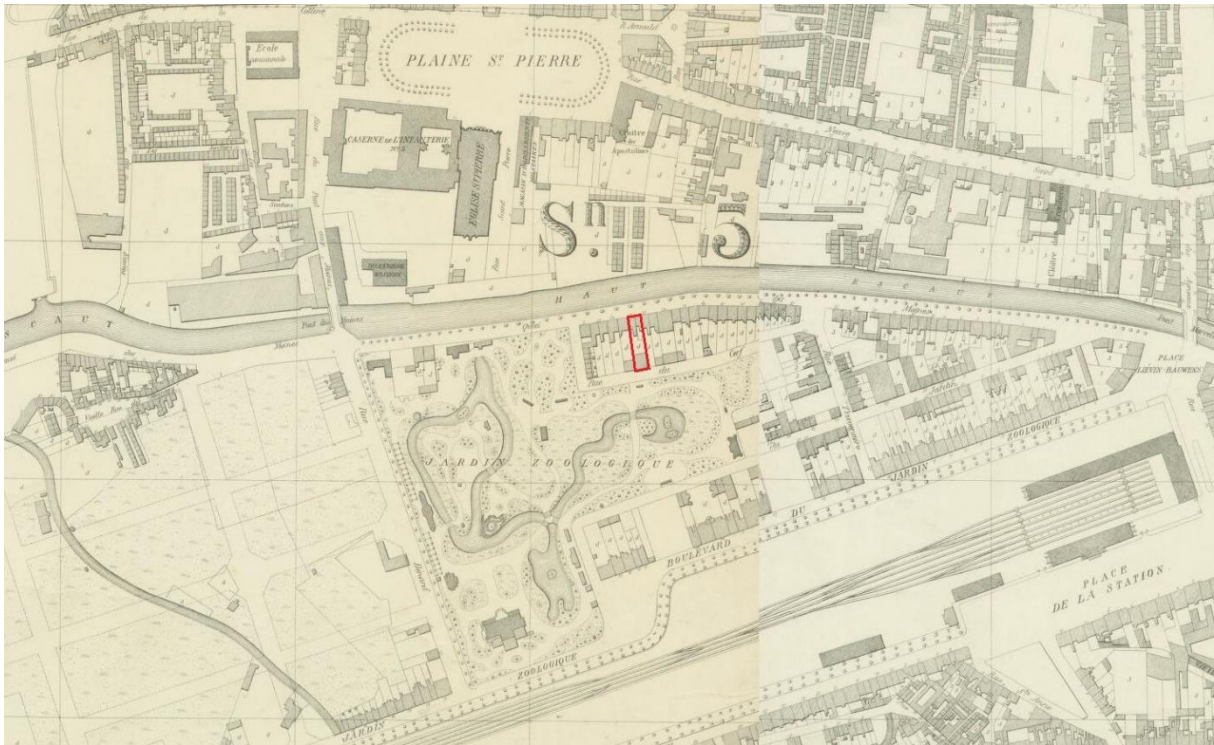
Plan 14: Plangebied op het Primitief Kadaster van 1834⁶⁵(analoog;onbekend;12.02.2020)

Plan 15: Plangebied op de Vandermaelenkaart⁶⁶ (analoog; 1:20.000;12.02.2020)

⁶⁵ Rijksarchief in België 2020

⁶⁶ GEOPUNT 2020c

Figuur 16: Plangebied op de kaart van de gebroeders Gérard (1855).⁶⁷

Figuur 17: Een indicatie van het plangebied op de kaart van Brunon J. Saurel (1878).⁶⁸

⁶⁷ COENE & DE RAEDT 2011

⁶⁸ COENE & DE RAEDT 2011

2.2.4 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf aan de *Muinkkaai 59* zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 16).⁶⁹ Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 2):

Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁷⁰

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
157680	EMMAUSKASTEELTJE: TOEVALSVONDST: - NIEUWE TIJD: 16DE EEUW: RESTANTEN KASTEELTJE - NIEUWSTE TIJD: 19DE EEUW: TWEE IJSKELDERS BROUWERIJ
152219	SINT-PIETERSPLEIN: OPGRAVING: - STEENTIJD: MESOLITHICUM: WERKTUIG IN SILEX - VROEGE MIDDELEEUWEN: 6DE-7DE EEUW: GREPPELS - MIDDLEEEUWEN: SECUNDAIR VERBRANDE SCHERF IN IMITATIE EIFFELWAAR
333518	SINT-PIETERSPLEIN: OPGRAVING: - ROMEINSE TIJD: BRONSEN EN ZILVEREN MUNTEN - VOLLE MIDDELEEUWEN: 12DE-13DE EEUW: 2 KUILEN MET HUISRAAD EN CONSUMPTIERESTEN, KUIL MET VERBRANDE LEEM, RESTANTEN OOTTONSE MONNIKENKERK, GRAFSTRUCTUREN - LATE MIDDELEEUWEN: RESTANTEN PAROCHIEKERK SINT-PIETERSDORP, RESTANTEN ABTSGEBOUWEN, LODEN ZEGEL - ONBEPAALED: GRAFSTRUCTUREN - NIEUWE TIJD: 18DE EEUW: RESTANTEN FUNDERINGSMUREN - NIEUWE TIJD: HOOFDTOEGANG SINT-PIETERSABDIJ •ONBEPAALED: WATERPUT MET AARDWERK; PIJFRAGMENTEN, DIERLIJK BOT
333523	TWEEKERKENSTRAAT: OPGRAVING: STEENTIJD: MESOLITHICUM: 2 LITHISCHE CONCENTRATIES: 1300 STUKS

⁶⁹ CAI 2020

⁷⁰ CAI 2020

	• ROMEINSE TIJD: AARDEWERKSCHERVEN: TERRA NIGRA, TERRA SIGILLATA EN BRONZEN FIBULA • VOLLE MIDDELEEUWEN: FUNDAMENTEN KERK, RESTANTEN TUINMUUR, KEERMUUR, RESTEN VERBRANDE KALKSTEEN, • LATE MIDDELEEUWEN: GRAFSTRUCTUREN, PALEN IN BREDE PAALKUILEN OF STANDGREPPEL
333655	SINT-PIETERSPLEIN/TWEEKERKENSTRAAT: OPGRAVING: • LATE MIDDELEEUWEN: FUNDERINGEN GOTISCH DRIEBEUKIGE KERK • VOLLE MIDDELEEUWEN: VLAKGRAVEN EN FUNDERINGEN OTTOONSE DRIEBEUKIGE KERK
151119	O.L.V. SINT-PIETERSKERK: OPGRAVING: • NIEUWE TIJD: 17DE EEUW: RESTANTEN FUNDERINGEN, TEGELVLOER, KALKSTEEN, SPOREN HOUTEN STEIGER
152202	INFIRMERIE SINT-PIETERSABDIJ: OPGRAVING: • MIDDELEEUWEN: RUINES INFIRMERIE SINT-PIETERSABDIJ • VROEGE MIDDELEEUWEN: RESTANTEN KALKBRANDERIJ: KALKOVENS • LATE MIDDELEEUWEN: 13DE-14DE EEUW: METALEN PLAATJES
151221	SINT-PIETERSPLEIN: OPGRAVING: • LATE MIDDELEEUWEN: RESTANTEN ABDIJ • NIEUWE TIJD: 16DE EEUW: RESTANTEN ABDIJ (KELDER EN VLOER) EN POSTMIDDELEEUWSE KISTBEGRAVING
152074	TUIN SINT-PIETERSABDIJ: OPGRAVING: • ROMEINSTE TIJD: GALLO-ROMEINSE SCHERVEN • VROEGE MIDDELEEUWEN: CERAMIEK O.A GEGLAZURDE SCHERVEN
333524	SINT-PIETERSPLEIN: OPGRAVING: • MIDDELEEUWEN: RESTANTEN ABDIJ, KELDER VAN HUISJES OP SANDERUSKAART

Het merendeel van bovenstaande CAI-meldingen hebben betrekking op archeologisch onderzoek dat uitgevoerd werd aan het Sint-Pietersplein, de Sint-Pieterskerk, de Sint-Pietersabdij en omgeving. Deze hoger gelegen sites hebben allen betrekking op de abdij en de kerk zelf. Het plangebied zelf is lager gelegen in het voormalige natte meersengebied, net ten noordoosten van deze cluster. De Muinkmeersen waren wel lang een onderdeel van de bezittingen van de Sint-Pietersabdij.

Plan 16: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart⁷¹ met vermelding van Archeologie(Nota's)(digitaal; 1:1; 12.02.2020)

⁷¹ CAI 2020

Ander archeologisch onderzoek in de regio

Voor het plangebied zelf werd nog geen bekrachtigde archeologienota opgesteld, wel voor enkele locaties in de directe nabijheid (zie Plan 16 en Tabel 3).

Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio

AN(BS)/N/EV ID	TOPONIEM	ONDERZOEK	ADVIES
AN(BS) - ID13039	GENT, CLUSTER HERTSTRAAT	BOZ	GEEN VERVOLG
AN - ID7170	GENT, F. ROOSEVELDLAAN	BOZ	GEEN VERVOLG
AN - ID1468	GENT, FRANCOIS BENARDSTRAAT	BOZ	GEEN VERVOLG
AN - ID2860	GENT, F. ROOSEVELDLAAN - HOFSTRAAT	BOZ	GEEN VERVOLG
AN - ID12485	GENT, SINT-PIETERSNIEUWSTRAAT 47-51	BOZ	PP

Omwille van de aard van de geplande ingrepen, de beperkte archeologische verwachting, en/of de beperkte kenniswinst die verder (voor)onderzoek met zich kan meebrengen werden voor de sites gelegen aan de Hertstraat, de F. Rooseveltlaan en F. Benardstraat geen verder vooronderzoek geadviseerd.⁷² Opvallend waren wel de resultaten van de sonderingen uitgevoerd binnen het plangebied van de François Benardstraat. Het sonderingsonderzoek wees op de aanwezigheid van aangebrachte zandlagen tot 1,5 m onder het maaiveld.⁷³ Voor de site gelegen aan de Sint-Pietersnieuwstraat kon wel een relatief hoog archeologisch potentieel verwacht worden, bijgevolg werd verder archeologisch vooronderzoek geadviseerd in de vorm van proefputten.⁷⁴

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied situeert zich binnen de Muinkmeersen, een voormalige drassig gebied gelegen tussen de Muinkschelde en het Oud Scheldeken, ten zuiden van het historisch centrum van Gent. Het plangebied behoort vanaf de 10de eeuw tot 1796 toe tot de Sint-Pietersabdij die zich ten westen van de Muinkmeersen situeert, op de hoger gelegen Blandijnberg. Vanaf 1269 maken de Muinkmeersen deel uit van de stad. Zeker vanaf de 16de, maar mogelijk reeds vanaf de late middeleeuwen situeren zich langs de Muinkschelde enkele huizen, waaronder één binnen de grenzen van het plangebied.

Tot de 19de eeuw werden de Muinkmeersen hoofdzakelijk gebruikt als bleekweide. Pas vanaf de 19de eeuw werden chemicaliën gebruikt bij het bleken van textiel en werden bleekweides overbodig. Zo ook werden de Muinkmeersen opgenomen binnen de verdere urbanisatie van de stad waarbij in deze buurt de bouw van het Zuidstation in 1837 een grote motor was. In 1851 werden de nog onbebouwde delen van de voormalige meersen in gebruik genomen als dierentuin. De huidige bebouwing ter hoogte van het plangebied dateert vermoedelijk uit 1878. Toen werden zowel de oost, als westzijde van het plangebied voorzien van een burgerwoning. Na de sluiting van de zoo aan het begin van de 20ste eeuw werden de omliggende gronden verder verkaveld. Naast de bouw van diverse burgerwoningen en appartementen, deden ook enkele arbeiderswijken hun intrede in het gebied. Vermoedelijk werd het

⁷² CORNELIS & DE WITTE 2018; VERMEIREN 2019, DEFRANCO & MARCHAL 2017, JANSSENS 2016

⁷³ JANSSENS 2016

⁷⁴ DUMALIN 2019

gebied naar aanleiding van de verkavelingen opgehoogd, maar daar bestaan geen directe bewijzen voor.

Het bodembestand van het projectgebied is op verschillende plaatsen volledig verstoord door ingrepen in het landschap in de 19^e en 20^e eeuw. De huidige bebouwing op de westelijke helft van het perceel is namelijk volledig (ca. 89 m²) onderkelderd tot een diepte van min. 170 cm onder het maaiveld. Wanneer de bewoning ter hoogte van de oostzijde gesloopt werd, kon niet achterhaald worden, ook de aan-/of afwezigheid van een kelderverdieping ter hoogte van deze zone kon niet bevestigd worden. Maar vermoedelijk heeft de bouw van de voormalige 19de-eeuwse burgerwoning tot zekere diepte verstoring teweeg gebracht, ook de sloopwerken en de aanleg van verharding zullen enige verstoring met zich mee hebben gebracht. Of het plangebied al dan niet opgehoogd werd in de 19de- of 20ste eeuw kon niet met zekerheid bevestigd worden. Wel hebben boringen in de directe omgeving tot een diepte van 150 cm onder het maaiveld (historische) verstoring-/ophogingspakketten gedetecteerd. Vanaf een diepte van 150 cm onder het maaiveld werd een pakket blauwgrijze klei met plantenresten aangetroffen, wat zou wijzen op natte afzettingscontexten. Vermoedelijk gaat het hier zelfs om mogelijke rivierafzettingen.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan ter hoogte van het plangebied historische bewoning verwacht worden zeker vanaf de 16de eeuw, vermoedelijk zelfs ouder. Vermoedelijk kunnen ook sporen van landgebruik als bleekweide verwacht worden ter hoogte van het plangebied. Op basis van historische en cartografische bronnen kon immers vanaf de 16de eeuw bewoning gedetecteerd worden binnen de grenzen van het plangebied. Tot de 19de eeuw was het plangebied ook grotendeels in gebruik als bleekweide.

Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) is niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. De archeologische vondsten die ter hoogte van de hoger gelegen Blandijnberg werden aangetroffen, kunnen omwille van landschappelijke verschillen niet zomaar geëxtrapoleerd worden naar het lager gelegen Meersen gebied. Vermoedelijk werd de lager gelegen ligging binnen de alluviale vallei van de Schelde niet geschikt bevonden als bewoning.

2.3.3 Syntheseplan

Op het syntheseplan (zie Plan 17) wordt de huidige verkaveling weergegeven, samen met de 19de-eeuwse bewoning (na 1878) en de gekende kelderverdieping, geprojecteerd op de 19de-eeuwse kadasterkaart waarop de situatie van het plangebied wordt weergegeven van voor 1878.

Uit de resultaten van het bureauonderzoek kan worden geconcludeerd dat het plangebied zeker sinds de 16de eeuw enige vorm van bewoning kent, de vermoedelijke voorgangers van de 19de-eeuwse bewoning. In 1878 ten slotte wordt de bestaande bewoning gesloopt om plaats te maken voor een grootschalig verkavelingsproject. Zowel aan de oost- als westzijde van het plangebied worden burgerwoningen opgetrokken, al dan niet onderkelderd. De oostelijke bebouwing is vermoedelijk in de loop van de 20ste eeuw opnieuw gesloopt en vervangen door een verharding.

Omwille van Art 5.4.2, 2° van het Onroerendergoed Decreet, dient voor de impactbepaling enkel rekening te worden gehouden met LOT2 (ca. 160 m²). Ter hoogte van dit perceel heeft naar aan waarheid grenzende waarschijnlijkheid geen historische bewoning gestaan, wel een inmiddels reeds gesloopt pand daterende uit 1878, al dan niet onderkelderd.

Plan 17: Syntheseplan I (Analoog, onbekend, 13.02.2020)

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

De aan-of afwezigheid van een archeologische site kon op basis van de resultaten niet met zekerheid bepaald worden. Op basis van historische cartografie lijkt het plangebied vanaf de 16de eeuw bebouwd te zijn, mogelijk met oudere voorgangers. Voor oudere perioden zijn geen directe of indirecte aanwijzingen gevonden. Maar omwille van de landschappelijke ligging binnen de alluviale vlakte van de Schelde wordt de kans op het aantreffen van bewoningssporen daterende van voor de vroege middeleeuwen eerder klein geacht.

Net omwille van de summiere bewoning ter hoogte van het meersengebied zou archeologische informatie over middeleeuwse (en eventueel oudere) bewoning ter hoogte van het plangebied een mooie aanvulling zijn op de ontstaansgeschiedenis van de gebied. Maar omwille van de beperkte oppervlakte van het terrein (enkel LOT2 zal onderhevig zijn aan ingrepen in functie van het bouwrijp maken van het terrein, ca. 160 m²) en het eerder lage archeologische potentieel van LOT2 (de bewoning situeerde zich immers meer naar het westen toe van het plangebied), is het potentieel op kennisvermeerdering van verder archeologisch (voor)onderzoek ter hoogte van deze zone eerder laag.

Indien archeologische sporen *in situ* aanwezig waren ter hoogte van LOT2 zijn deze mogelijk reeds vernietigd door de bebouwing daterende uit 1878. Indien de voormalige 19de-eeuwse bewoning geen verstoringen tot een diepte van 150 cm onder het maaiveld teweeg heeft gebracht, zal potentiële kennis een erg fragmentair beeld opleveren omwille van de beperkte oppervlakte van ca. 160 m².

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek⁷⁵ is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Maar het kennispotentieel van verder archeologisch (voor)onderzoek kon voldoende bepaald worden. Verder vooronderzoek is bijgevolg niet aangewezen en wordt niet geadviseerd door BAAC Vlaanderen.

⁷⁵ ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3

3 Samenvatting

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning binnen het kader van een verkaveling voor het plangebied *Gent, Muikkaai 59*, werd een archeologienota opgesteld. Het plangebied situeert zich binnen de voormalige Muinkmeersen, een drassig gebied gelegen tussen de Muinschelde en het Oud Scheldeken, ten zuiden van het historisch centrum van Gent. Zeker vanaf de 16de, maar mogelijk reeds vanaf de late middeleeuwen situeren zich langsheen de Muinschelde enkele huizen. Waaronder één binnen de grenzen van het plangebied. Tot de 19de eeuw werden de Muinkmeersen hoofdzakelijk gebruikt als bleekweide. Vanaf de 19de eeuw was het gebied onderhevig aan een nieuwe golf van urbanisatie, met een grote verkavelingsgolf tot gevolg. De huidige bebouwing ter hoogte van het plangebied dateert vermoedelijk uit 1878. Toen werden zowel de oost- als westzijde van het plangebied voorzien van een burgerwoning. Vermoedelijk werd het gebied naar aanleiding van de verkavelingen opgehoogd, maar daar bestaan geen directe bewijzen voor. Het bodembestand van het projectgebied is dan ook op verschillende plaatsen volledig verstoord door ingrepen in het landschap in de 19de en 20ste eeuw. Boringen in de directe omgeving hebben tot een diepte van 150 cm onder het maaiveld (historische) verstoring-/ophogingspakketten gedetecteerd. Vanaf een diepte van 150 cm onder het maaiveld werd een pakket klei met organisch materiaal aangetroffen, wat zou kunnen wijzen op rivierafzettingen. Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) is niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. Vermoedelijk werd de lager gelegen ligging binnen de alluviale vallei van de Schelde niet geschikt bevonden als bewoning. Maar dit blijft uiteraard slechts een hypothese.

Omwille van Art 5.4.2, 2° van het Onroerenderfgoed Decreet, dient voor de impactbepaling slechts rekening worden gehouden met LOT2 (ca. 160 m²). Ter hoogte van dit perceel heeft naar aan waarheid grenzende waarschijnlijkheid geen historische bewoning gestaan, wel een inmiddels reeds gesloopt pand daterende uit 1878, al dan niet onderkelderd. Indien archeologische sporen *in situ* aanwezig waren ter hoogte van LOT2 zijn deze mogelijk reeds vernietigd door de bebouwing daterende uit 1878. Indien de voormalige 19de-eeuwse bewoning geen verstoringen tot een diepte van 150 cm onder het maaiveld teweeg heeft gebracht, zal potentiële kennis een erg fragmentair beeld opleveren omwille van de beperkte oppervlakte van ca. 160 m².

Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Maar het kennispotentieel van verder archeologisch (voor)onderzoek kon voldoende bepaald worden. Verder vooronderzoek is bijgevolg niet aangewezen en wordt niet geadviseerd door BAAC Vlaanderen.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Voorgevel en achtegevel van het plangebied	4
Figuur 2: Doorsnede bestaande bebouwing	5
Figuur 3: Grondplan bestaande bebouwing	5
Figuur 4: Grondplan kelderverdieping	6
Figuur 5: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied	18
Figuur 6: Aquarel van Jean-Baptiste Wynantz: de Muinkmeersen met zicht op de Sint-Pietersabdij, ca. 1820 (Stdsarchief Gent SAG_IC_AG_W_099).	23
Figuur 7: De Muinkmeersen met vermoedelijke aanduiding het plangebied op het Panoramisch Gezicht op Gent. De witte streken beelden de bleekweides af. Noorden is rechts (STAM Gent).	24
Figuur 8: De Muinkmeersen op het stadsplan van Roothaese uit 1829. De onderzoekslocatie is bij benadering in rood aangegeven. Noorden is rechts.	24
Figuur 9: Gezicht op de Muinkmeersen naar het stadscentrum toe ter gelegenheid van de inhuldiging van de Spoorweg in 1837 (Stadsarchief Gent: AG L141/7a).	25
Figuur 10: Stadsplan van Gent voor Jacob van Deventer (1559). Het plangebied wordt bij benadering aangeduid (rode cirkel) (noorden is bovenaan).	29
Figuur 11: Civitas Orbis Terrarum van Hogenberg & Braun (1572) met indicatie van de vermoedelijke locatie van het plangebied (noorden is links).	30
Figuur 12: Detail Civitas Orbis Terrarum van Hogenberg & Braun (1572) met indicatie van de vermoedelijke locatie van het plangebied (noorden is links).	30
Figuur 13: Stadsplan Gent opgemaakt door Sanderus in 1641 met aanduiding van de onderzoekslocatie (rode cirkel) (noorden is rechts).	31
Figuur 14: Figuratieve kaart van de Muinkmeersen uit 1769 met indicatie van de ligging van het plangebied (noorden is links).	31
Figuur 15: Muinkmeersen met benadering van het plangebied op de kaart van Roothaese (1829) (noorden is rechts)	32
Figuur 16: Plangebied op de kaart van de gebroeders Gérard (1855).	34
Figuur 17: Een indicatie van het plangebied op de kaart van Brunon J. Saurel (1878).	34

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 06.02.2020)	1
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 06.02.2020)	2
Plan 3: Plangebied weergegeven op orthofoto (Digitaal; 1:1; 06.2.2020)	4
Plan 4: Plangebied met aanduiding van de bestaande toestand op GRB (digitaal, 1:1, 06.02.2020)	6
Plan 5: Plangebied met aanduidingen van verkavling weergegeven op GRB (Digitaal, 1:250, 13.02.2020)	7
Plan 6: Plangebied op het DHM (digitaal; 1:1; 10.02.20)	11
Plan 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:1; 10.02.2020)	12
Plan 8: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 11.02.2020)	15
Plan 9: Plangebied op de quartairgeologische kaart (digitaal; 1:200.000; 11.02.2020)	16
Plan 10: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 11.02.2020)	17
Plan 11: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 11.02.2020)	20
Plan 12: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 12.02.2020)	32
Plan 13: Plangebied op het Primitief Kadaster van 1834(analoog;onbekend;12.02.2020)	33
Plan 14: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000;12.02.2020)	33
Plan 15: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart met vermelding van Archeologie(Nota's)(digitaal; 1:1; 12.02.2020)	37
Plan 16: Synthesepan I (Analoog, onbekend, 13.02.2020)	40

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht boringen DOV-Vlaanderen	19
Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	35
Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio	38

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020a. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020b. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerendergoed.be>.
- AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPANA, 2012. Ghent by Jacob Van Deventer. Available at: www.bdh-rd.bne.es.
- CAI, 2020. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerendergoed.be/>.
- CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- DE CLERCQ, G. & LALEMAN, M.C., 2010. Archeologie van de stedelijke ruimte. In M. BOONE & G. DENECKERE, eds. *Gent, stad van alle tijden*. Gent: STAM.
- COENE, A. & DE RAEDT, M., 2011. *Kaarten van Gent. Plannen voor Gent 1534-2011.*, Gent: Snoeck.
- CORNELIS, L. & DE WITTE, A.-S., 2018. *Archeologienota Gent, F. Rooseveltlaan 309, BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 829*, Bassevelde. Available at: <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/7170>.
- DEFRANCO, J. & MARCHAL, C., 2017. *Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Franklin Rooseveltlaan 236. ABO Archeologische Rapporten 400*, Gent. Available at: <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2860>.
- DEVRIESE, L. & GELAUE, F., 2009. De Vijfwindgaten en de Oude Schelde. *G.O.V.-Heraut*, 4(44), pp.3–17.
- DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen. Available at: www.DOV.be.
- DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2020c. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

- DOV VLAANDEREN, 2020d. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DUBAERE, B. & AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2013. Werelderfgoed met een buffer. *Bouwkundig erfgoed Landschappen Wetgeving Vergunningen UNESCO TAGS*. Available at: <https://www.onroenderfgoed.be/nl/actueel/blog/werelderfgoed-met-een-buffer/>.
- DUMALIN, E., 2019. *Gent Sint-Pietersnieuwstraat 47-51*, Ingelmunster. Available at: file:///C:/Users/w10/Downloads/2019G114_-_Gent_Sint-Pietersnieuwstraat_47-51-_verslag_van_resultaten_bureauonderzoek.pdf.
- GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN.
- GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020c. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020d. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).
- GOOGLE, 2019. Google Street View. Available at: <https://www.google.be> [Accessed January 11, 2018].
- IOE, 2020. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroenderfgoed.be>.
- JANSSENS, D., 2016. *Archeologienota François Bernardstraat te Gent (Oost-Vlaanderen)*. ADEDE *Archeologisch Rapport 111*, Gent.
- lib.ugent, 2018. Flandria illustrata, sive Descriptio comitatus istius per totum terrarum orbem celeberrimi, III tomis absoluta / ab Antonio Sandero [...]. Available at: <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000791673>.
- DE MOOR, G., 2000. Toelichting bij de Quartair geologische kaart. Kaartblad (22) Gent. *Holocene*.
- Onroerend Erfgoed, 2020. Beeldbank Onroerend Erfgoed. Available at: <https://beeldbank.onroenderfgoed.be/>.
- ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- VAN RANST, E. & SYS, C., 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000). , (April), p.361.
- Rijksarchief in België, 2020. Primitief kadaster. Available at: <https://search.arch.be>.
- VERMEIREN, G., 2019. *Gent, Cluster Hertstraat, Archeologienota met beperkte samenstelling*, Gent. Available at: <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/13039>.

6 Bijlagen

6.1 Advies Dienst Stadsarcheologie Gent